

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Karl-Kristjan Juht

JUHTIDE SUHTUMINE PABERIVABASSE

RAAMATUPIDAMISSE

Bakalaureusetöö

Õppekava TABB02/09, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2019

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 8 391 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Karl-Kristjan Juht

(allkiri,kuupäev)

Üliõpilase kood: 164438TABB

Üliõpilase e-posti aadress: karl_juht@hotmail.com

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....
(allkiri,kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....
(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. RAAMATUPIDAMISE ARENG	7
1.1. Raamatupidamise arenguetapid	7
1.2. Paberil raamatupidamissüsteem	8
1.3. Paberivaba raamatupidamissüsteem	11
1.4. Raamatupidamissüsteemi muutmise keerukus	15
1.5. Raamatupidamise digitaalseks muutmise võimalused	17
2. EESTI JUHTIDE HOIAKUD PABERIVABASSE RAAMATUPIDAMISSE	19
2.1. Uuringu meetodika tutvustus	19
2.2. Uuringu tulemused	20
2.3. Arutelu, järeldused ja ettepanekud	29
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	35
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	37
LISAD	39
Lisa 1. Lõputöö intervjuuküsimused	39
Lisa 2. Transkriptsioon intervjuust AS Selver esindajaga	40
Lisa 3. Transkriptsioon intervjuust AS Starman esindajaga	47
Lisa 4. Transkriptsioon intervjuust AS Orkla Eesti esindajaga	51
Lisa 5. Transkriptsioon intervjuust OÜ Kolm Pörsakest esindajaga	56
Lisa 6. Transkriptsioon intervjuust AS Graanul Invest esindajaga	60
Lisa 7. Transkriptsioon intervjuust AS IIZI kindlustusmaakler esindajaga	66

LÜHIKOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, mida arvavad juhid paberivabast raamatupidamisest. Hüpoteesiks on arvamus, et paberivabasse raamatupidamisse suhtutakse pigem negatiivselt ja kahtlevalt. Uuringu läbiviimiseks on kasutatud kvalitatiivset meetodit ehk intervjuerimist. Intervjueeritavateks olid nende ettevõtete esindajad, kes on võtnud osa mingi raamatupidamissüsteemi üleviimisest paberivabaks ja selles ka olulist rolli mänginud. Intervjuusid viidi läbi 6. Esindatud ettevõtted on AS Selver, AS Starman, AS Orkla Eesti, OÜ Kolm Põrsakest, AS Graanul Invest, AS IIZI kindlustusmaakler. AS Starmani kui ettevõtet küll enam ei eksisteeri, kuna viimane liideti Elisaga, aga uuringusse on kaasatud Starmani esindaja vastused, sest seal rakendati tulemuslikult uut süsteemi. Tulemustena selgus, et kõikide ettevõtete esindajad olid juba enne üleminekuprotsessi positiivselt meelestatud uue süsteemi osas ning üleminek e-arvetele vaid kinnitas neile, et tegemist oli õige otsusega. Eelnevalt oli paberil raamatupidamisega mitmeid piiranguid, kuid uue süsteemi kasutuselevõtuga need varasemad takistused ületati ning positiivne emotsioon ja mulje säilisid.

Võtmesõnad: Paberivaba raamatupidamine, piirangud paberiga, digitaalsed võimalused, positiivsus, kulude kokkuhoid

SISSEJUHATUS

Bakalaureusetöö teemavalik lähtus sellest, et tehnoloogia ja tehnoloogilised võimalused arenevad pidevalt edasi ja pakuvad uusi ning efektiivsemaid lahendusi erinevates valdkondades, sealhulgas ka raamatupidamises. Paljud ettevõtted on kasutanud uusi tehnoloogilisi lahendusi ja viinud paberkujul raamatupidamise üle paberivabaks, aga on veel ettevõtteid, mis seda teinud ei ole. Varasemalt on samuti uuritud suhtumist paberivabasse raamatupidamisse, kuid bakalaureusetöö võtab lisaks paberil raamatupidamisega kaasnevatele piirangutele ja paberivaba süsteemiga kaasnevatele võimalustele vaatluse alla ka juhtide suhtumise ning nende tunded ja eelarvamused. Ettevõtete esindajad said rääkida, mis piiranguid nad nägid vanas süsteemis, kuidas toimus üleminek ühelt süsteemilt teisele, mis võimalusi pakub uus süsteem ja milline oli nende eelarvamus enne üleminekut ja milline oli mulje pärast.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, mida arvavad juhid paberivabast raamatupidamisest ja miks nemad läksid üle uuele süsteemile. Lõputöö hüpoteesiks on arvamus, et paberivabasse raamatupidamisse suhtutakse pigem negatiivselt ja kahtlevalt. Hüpotees on niimoodi püstitatud, sest iga uus olukord vajab harjumist ning tekitab alguses kahtlusi.

Hüpoteesi kontrollimiseks kasutati kvalitatiivset meetodit ehk intervjuerimist. Intervjueriti 6 ettevõtte esindajat, et nende vastuste abiga kas hüpotees kinnitada või tagasi lükata. Esindatud ettevõtted on AS Selver, AS Starman, AS Orkla Eesti, OÜ Kolm Pörsakest, AS Graanul Invest, AS IIZI kindlustusmaakler. Starmani kui ettevõtet küll enam ei eksisteeri, sest Elisa ostis selle ära, aga uuringus on kasutatud Starmani esindaja vastuseid, sest seal rakendati uut süsteemi tulemuslikult ning esindajal oli oluline roll ülemineku protsessis.

Bakalaureusetöö on jaotatud kaheks peatükiks. Esimeses peatükis on 5 alapeatükki. Esimene alapeatükk tutvustab raamatupidamise arenguetappe ehk kuidas raamatupidamine on järk-järgult muutunud ja arenenud. Teine alapeatükk käsitleb paberil raamatupidamissüsteemi ning toob välja peamised piirangud ja takistused, mis on seotud paberdokumentidega. Samuti on teises alapeatükis välja toodud raamatupidamist reguleerivad õigusaktid. Kolmas alapeatükk kirjeldab

paberivaba raamatupidamist ning keskendub uutele võimalustele, mida digitaalsed dokumendid pakuvad. Veel on selles alapeatükis välja toodud paberivaba raamatupidamist reguleerivad õigusaktid. Neljas alapeatükk keskendub raamatupidamise muutmise keerulisusele ja viies alapeatükk kirjeldab raamatupidamissüsteemi muutmise võimalusi. Teine peatükk on jaotatud kolmeks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis on tutvustatud uuringu metoodikat. Teises alapeatükis on ettevõtteid analüüsitud eraldi ehk toodud on välja esimese ettevõtte piirangud vana raamatupidamissüsteemiga, kuidas toimus üleminek uuele süsteemile jne ning samasugune analüüs on teostatud teiste ettevõtete kohta. Kolmandas alapeatükis on välja toodud, millised tulemused, järeldused ja ettepanekud on lõputöö autor intervjuude põhjal teinud.

1. RAAMATUPIDAMISE ARENG

1.1. Raamatupidamise arenguetapid

Möödunud sajandi alguses peeti arvestust paberil, kuid 20. sajandil võeti kasutusele kõrgemalt arenenud informatsiooni tehnoloogiad. Tallberg on jaotanud raamatupidamise arengu viide etappi: 1) manuaalsed süsteemid, 2) arvutil põhinevad andmetöötuse süsteemid, 3) registrite süsteemid, 4) andmebaaside süsteemid, 5) interneti baasil süsteemid. (Tallberg A, 1996; Gullkvist) Nõ manuaalsed ehk käsitsi süsteemid olid kõige algelisemad ning nende puhul kasutati paberit ja tinti. Järgnesid arvutil põhinevad andmetöötussüsteemid, mille abil sai sooritada samu funktsioone nagu manuaalse süsteemiga, kuid juures olid teatud eelised nagu näiteks kiirus ning võimalus tulla toime suuremate andmemahutudega. Traditsiooniliselt on kaks põhjust, miks toetada arvutite kasutamist raamatupidamises: väiksemad kulud ja täiustunud informatsioon. Näiteks kulusid saab arvuteid kasutades vähendada kannete teatud mahu korral. Informatsiooni aspektist on arvutite abil võimalik saada õigeaegsemat, asjakohasemat ja vigadeta teavet. (Hollander et al, 1996; Gullkvist) Kolmandaks on raamatupidamise informatsioonisüsteemid ehk registrite süsteemid, mis on laialdaselt kasutusel erinevates ettevõtetes. Tegemist on kliendi-serveri süsteemidega ja need on üles ehitatud rahvusvahelise andmebaasi juhtimise süsteemi ümber. (Tallberg A, 1996; Gullkvist) Neljandaks arenesid 1990. aastatel integreeritud raamatupidamise IT süsteemid ehk andmebaaside süsteemid, mida nimetatakse ERP süsteemideks (*Enterprise Resource Planning system*). Nende süsteemide kasutuselevõtuga muutus paljulubavaks võimalus jagada põhilisi äri seotud andmeid avaliku ülemaailmse võrgu kaudu. (Bancroft et al, 1998; Gullkvist) Tsentraliseeritud ERP andmebaasid sisaldavad informatsiooni tellimuste, saadetiste ja maksete kohta, mille on sisestanud ettevõtte erinevate üksuste töötajad. Samuti sisaldavad andmebaasid infot selliste põhiliste äriandmete kohta nagu ettevõtte kliendid, toodete nimekiri, varude seis, kuid ka vajalikku teavet personali ja finantsaruannete kohta. Tehniliselt baseerub see kõik 4. generatsiooni kliendi-serveri tehnoloogiatel, mis arendati välja 1980. aastatel. (Bancroft et al, 1998; Gullkvist) Peamine strateegiline põhjus, miks ettevõtted soovivad kasutusele võtta integreeritud informatsiooni platvorme, on seotud võimalusega avastada uusi integreeritud ärimudeleid ja seeläbi täiustada

ettevõtte tegutsemise efektiivsust ja/või konkurentsivõimet (Davenport T.H, 1998; Gullkvist). Viies ehk viimane generatsioon, milleks on interneti baasil süsteemid ehk www-tehnoloogiad ja nende erinevad rakendused ettevõtete jaoks, olid aastal 2000 oma elutsükli varajastes etappides (Granlund-Salmela, 2000; Gullkvist).

Tehnoloogia kasutuselevõttuga raamatupidamises ei põhjustata vaid paberivaba raamatupidamise teket ja levikut, vaid see annab tõuke ka paberivaba auditeerimise tekkele ja levikule. Paberivaba auditeerimine hõlmab samuti endas e-andmevahetust arvutisüsteemide vahel inimese minimaalse sekkumisega (EDI), erinevaid visuaalsete tekstide süsteeme ning sarnaseid tehnoloogiaid, kus algdokumendid on talletatud elektroonilisel kujul. (Helms-Mancino, 1998; Gullkvist) See tähendab, et ka audiitor peab arvesse võtma, et raamatupidamine toimub paberivabalt ning seda arvestama oma tööd planeerides.

1.2. Paberil raamatupidamissüsteem

Alates sellest ajast, mil leiutati kirjutusmasin, on ettevõtete kontoriruumid uppunud paberikuhjade alla (Paper free office dream or reality, 2012)

Dokumendid on mänginud varieeruvat rolli erinevates organisatsioonides ning on raske leida dokumentidest midagi fundamentaalsemat ja valdavamat, mis oleks samuti väga suures ulatuses kasutuses. Organisatsiooni võib vaadelda kui ühte suurt kogumit, kus on palju üksusi, mille ülesandeks on pidevalt informatsiooni töödelda. Need üksused peavad omavahel vastastikku koos toimima ja omavaheline suhtlus on selleks oluline element. Dokumendid ongi organisatsioonilise suhtlemise oluliseks koostisosaks. Struktureeritud kommunikatsioon moodustub, kui toimub järjestikune ning pidev informatsiooni liikumine organisatsiooni erinevate üksuste vahel. Suhtlus moodustab põhilise osa erinevatest äriprotsessidest, nagu näiteks varude ostmine, töötajate palkamine jne ning selliseks suhtlemiseks on dokumendid olulised. Kõik organisatsioonis talletatud dokumendid moodustavad nõ organisatsioonilise mälu, et oleks võimalus suhtlust jätkata erinevate üksuste vahel ka hiljem ning see annab võimaluse mäletada olulist infot ka aastate pärast, mil ehk töötaja ise on midagi unustanud. Üldjoontes võibki dokumentide ülesanded jaotada kolmeks. Esiteks moodustavad dokumendid organisatsioonilise mälu, pakkudes võimalust meenutada olulisi aspekte. Näiteks töötajate

isiklikud märkmed, erinevad juhendid, lepingud, aruanded. Dokumendid ja andmebaasid on peamine mehhanism, et talletada suhtlusinformatsiooni pikaks ajaks. Teiseks on dokumendid oluliseks osaks suhtlemisprotsessides. Näiteks ettevõtte ajalehed, menetlused, teadaanded ning teadetetahvli kuulutused. Kolmandaks ülesandeks on juhtida protsesse. Paljud olulised äriprotsessid ettevõtetes toimuvad pideva ja katkematu dokumentide liikumise tõttu, andes võimaluse äriüksustele omavahel koostööd teha. Näiteks pidevad dokumentide ringlused osakondade vahel või andmekogud, mida jälgitakse ja muudetakse samaaegselt mõne äriprotsessiga. (Meier, 1996)

Ometigi on paberdokumendid suhteliselt algelised ning seetõttu on nende kasutamisel ka teatud piirangud.

Kõigepealt võib välja tuua piirangu infovahetusel ja suhtlemisel. Kommunikatsiooni kontseptuaalse süsteemi kohaselt on olemas sõnum, mille saadab kas algallikas või saatja mingi kanali kaudu sihtkohta. (Lewis, 1987; Meier, 1996) Kommunikatsioonipiiranguid võib jaotada kaheks. Üheks on sõnumile orienteeritud kommunikatsioonipiirang, mille kohaselt on piiratud väljendusvõime, mis muutub eriti oluliseks isikutevaheliste ülesannete edastamise puhul. (Fulk et al, 1987; Meier, 1996) Teine kommunikatsioonipiirang on seotud saajaga. Praktilistel põhjustel ei võta paljud traditsioonilised dokumendid arvesse saaja personaalseid nõudeid. Näiteks traditsiooniliste dokumentide isikustamine tohutu hulga lugejate puhul on limiteeritud lugeja nime ja aadressi muutmise. Aga mingeid täpsemaid ja personaalsemaid pöördumisi ei osutata, kui just iga lugeja ei saa personaalset dokumenti, mis on just talle mõeldud ja kirjutatud. (Meier, 1996)

Lisaks kommunikatsioonipiirangutele on olemas piirangud äriprotsessidele. Ka need võib üldjoontes jagada kaheks. Esimene piirang on dokumentide ühest vormist teise vormi ümber konvertimine ehk infokandjate vahetamine. Näitena võib välja tuua paberdokumentide kopeerimise, paberdokumendil oleva informatsiooni sisestamise andmebaasi. Selline dokumentidega tegelemine on väga töömahukas. Samuti toob infokandjate vahetus kaasa informatsiooni ülekandmisega seotud vead, mis võivad varieeruda õigekirjavigadest andmesisestusvigadeni. Teine piirang on seotud sellega, et vaid üks inimene korraga saab dokumente kasutada. Selle piiranguga ei pruugi infole juurdepääs olla piisav, mida on tegelikult äriprotsesside jaoks vaja. Ka ei saa erinevad inimesed traditsioonilisi dokumente samaaegselt muuta ning seetõttu need dokumendid ringlevad pidevalt erinevate osakondade vahel, kus

töötajad neid täiendavad ja lisavad täpsustusi. See toob aga kaasa nõ killustunud töövoos ning ka killustunud arusaamise protsessidest keerulisemates ja suuremates organisatsioonides. (Keen, 1991; Meier, 1996)

Peale varem käsitletud piirangute on olemas ka piirangud organisatsioonilisele mälule. Enne arvutite kasutamise aega ning andmetöötlust oli kogu äri seotud informatsioon talletatud ning edasi antud paberdokumentide kujul. Arvutite kasutuselevõtuga osa informatsioonist konverdi andmebaasidesse. Paljudel organisatsioonidel on aga vaid väike osa organisatsioonilisest mälust selles kõrgelt struktureeritud vormis. Selle asemel hoitakse miljoneid lehekülgi tekste, graafikuid, tabeleid ja pilte kas paberil või mikrofilmil. See viib organisatsioonilise mäluga seotud kahe piirangu juurde. Esimene piirang on seotud inimeste arvuga, kes saavad dokumendile ligi. Teine piirang on seostatud arhiveeritud dokumentide täpsuse ning ulatusega. Dokumente on väga palju ning midagi täpset leida sellest suurest hulgast on väga keeruline. (Meier, 1996)

Raamatupidamist reguleerib riik erinevate õigusaktidega, sätestades nõuded nii dokumentidele kui ka arvestusregistritele. Eestis on nõuded raamatupidamisdokumentidele esitatud Raamatupidamise seaduses ja lisaks peab käibemaksukohustuslane lähtuma Käibemaksuseadusest.

Raamatupidamise seaduses oli varasemates redaktsioonides, enne 2016. aasta redaktsiooni, välja toodud nõuded algdokumentidele, mille sisu ja vormiga tõendatakse majandustehingu toimumist. Seaduses oli sätestatud, et „Raamatupidamise algdokument on majandustehingu toimumist kinnitav tõend, millel peavad olema järgmised andmed (Raamatupidamise seadus, § 7, 13.03.2014; RTI 2002,102,600):

- 1) dokumendi nimetus ja number;
- 2) koostamise kuupäev;
- 3) tehingu majanduslik sisu;
- 4) tehingu arvnäitajad (kogus, hind, summa);
- 5) tehingu osapoolte nimed;
- 6) tehingu osapoolte asu- või elukoha aadressid;
- 7) majandustehingut kirjendavat raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri (allkirjad), mis kinnitab (kinnitavad) majandustehingu toimumist;
- 8) vastava raamatupidamiskirjendi järjekorranumber.“

Algdokumente säilitati paberkujul, kuid kui mõnda aldokumenti säilitati elektroonsel kujul, siis pidi olema võimalik neid kirjalikult taasesitada. Lisaks algdokumentidele esitatavatele nõuetele esitati ka nõuded raamatupidamisregistrite vormistamisele ja säilitamisele. Sätestatud oli, et raamatupidamisregistreid võis vormistada ja säilitada kas käsitsi kirjutatud või trükitud dokumentidena või siis kirjalikku taasesitamist võimaldaval infokandjal, kui oli tagatud säilitatava info autentsus. (Raamatupidamise seadus, §12, 13.03.2014;RTI 2002,102,600).

Käibemaksuseaduses oli sätestatud arvete esitamise kord. Lubatud oli väljastada arvet paberkujul, kuid kui oli olemas kas kauba soetaja või teenuse saaja nõusolek, siis võis seda teha ka elektrooniliselt (Käibemaksuseadus, §37; RTI 2003,82,554). Ilma vastava nõusolekuta tuli arve esitada paberil.

1.3. Paberivaba raamatupidamissüsteem

Paberivaba raamatupidamine on üks raamatupidamise vorm, kus ärilised tehingud, raamatupidamise sissekanded ja andmed on saadud, üle kantud ja salvestatud elektrooniliselt. Osasid tehnoloogilisi ja elektroonseid lahendusi kasutatakse arvestusepidamises näiteks elektroonsete tellimuste, arveldamiste, maksete ja arhiividega. Kui äripartnerid saavad andmeid üksteisele elektroonselt edastada, siis nõudlus ka väljaprintitud dokumentide järgi väheneb. See on midagi, mis muutub raamatupidamises uue süsteemiga, kuid tegemist pole kindlasti ainukese tagajärgega, mis paberivaba raamatupidamisega kaasneb, vaid neid on teisigi. (Gullkvist) Paberivaba süsteemi kasutusele võtmise algusfaasis täidavad raamatupidajad pigem koordineerivat rolli, sest tarkvaras on vaja määrata kasutusõigused ning kinnitada digitaliseeritud dokumentide liikumise ja kinnitamise süsteemid. Hiljem on raamatupidajatel monitooriv roll, mis tähendab, et kontrollitakse tarkvara toimimist ning jälgitakse, et töös ei esineks vigu. Lisaks raamatupidajatele peab ka audiitor arvesse võtma, et raamatupidamine toimub paberivabalt ning seda silmas pidama, kui planeerib oma tööülesandeid või viib läbi auditit. (Paberivaba raamatupidamine ja audiitorkontroll, 2015)

Elektrooniliste dokumentide kasutuselevõtul on olnud oluline osa tehnoloogia arengul. Täpsemalt on olnud kolm tehnoloogilist arengut, mis on kõik olnud märkimisväärse tähtsusega, et võtta kasutusele elektroonilised dokumendid. (Meier, 1996)

Üheks arenguks oli IT süsteemide suutlikkus tulla toime erinevat tüüpi meediaga ning ka võimalus luua uut tüüpi meediat ja meediafaile. Kusjuures suutlikkus ja teadmised selles vallas kasvavad pidevalt. Elektroonne hoiustamine muutub üha odavamaks ning erinevaid graafikuid, pilte ja isegi animeeritud pildiseeriaid või videoid, mis on väga andmemahukad, saab hoiustada digitaalselt ning ka töödelda erinevaid infotehnoloogilisi lahendusi kasutades. Optilised andmekandjad nagu CD-ROMid ja WORMid mängivad olulist rolli selles kontekstis. Samuti saab erinevas formaadis traditsioonilisi paberdokumente konvertida elektroonilisteks dokumentideks ning lisada juurde meedia- ja kujunduslahendusi, mis poleks elluviidavad paberkujul. (Meier, 1996)

Teiseks tehnoloogiliseks arenguks oli võimsamate arvutite ja süsteemide loomine. See on avanud veel detailsemad ja põhjalikumad võimalused elektrooniliste dokumentide töötlemiseks. Samuti pole enam oluline mingeid nõudlikke detaile failidest vahele jätta, mis muidu oleksid takistanud ligipääsu algupärasemate arvutisüsteemidega. See viib omakorda väiksemate struktuuriliste piiranguteni, mis puudutab failide esitusviisi. Hea näide selle trendi kohta on võimalus otsida andmebaasidest täistekste. (Meier, 1996)

Kolmandaks arenguks oli suurenenud integreerumine tehnoloogiate vahel. Ka see oli võimalik digitaliseerimise ja standardiseerimise arenemise tõttu. Tehnoloogiate omavaheline integreerumine paranes nii dokumentide edastamise kui ka infokandjate vahetamise osas. Enam ei pea nii palju muretsema dokumentide ühest vormist teise konvertimise pärast ning samuti ka sellega kaasnevate vigade pärast. (Meier, 1996)

Tänu tehnoloogilistele arengutele on võimalik kasutada elektroonilisi dokumente, mis pakuvad uusi võimalusi nii dokumentide haldamises kui ka kasutamises. See omakorda aitab ületada piiranguid, mis kaasnevad paberdokumentidega.

Esimene kategooria, kus elektrooniliste dokumentide kasutuselevõtt pakub uusi võimalusi, on nõo kommunikatsioonimehhanism. Uut tüüpi dokumentidega toetatakse nii ettevõttesisest kui ka – välist suhtlust, rakendades nõo rikkalikke dokumente ehk *media rich* dokumente. Uuringud on

näidanud, et vaid värvi lisamine dokumendile muudab dokumentide suhtlusvõimet ilmekamaks ja mõjuvamaks. (Shank & LaTarce, 1990; Vienzenu, 1988; Meier, 1996) Samuti on võimalik tehnoloogia arengu tõttu keskenduda konkreetse kirjasaaaja vajadustele ja nõudmistele. Näiteks saab vaadata kasutajaprofiilidest saaja kohta andmeid ning kohandada sõnumit vastavalt vastuvõtja vajadustele. (Meier, 1996) Varasemalt paberdokumentiga see võimalus puudus ning ainuke viis, et muuta kirja personaalsemaks, oli peale märkida adressaadi nimi ja elukoha aadress.

Teiseks kategooriaks on äriprotsessid ja nende juhtimine. Arvatavasti kohene eelis, mida pakub elektrooniliste dokumentide kasutuselevõtt, on võimalus kavandada ümber äriprotsesse. Laiendades ligipääsuvõimalust erinevatele dokumentidele, on võimalik töövoolusid, mis enne olid tükeldatud osakondade vahel, integreerida üheks nõ töökohaks. Loodud on sujuv elektrooniliste dokumentide haldamisprotsess, mis algab töötaja isiklikult arvutiekraanilt ning laieneb ettevõtte üldisele keskarvuti protsessorile, et kõik töötajad saaksid vajadusel dokumentidele ligi pääseda ning oleksid informeeritud. (Wilson, 1989; Meier, 1996) Lisaks sellele aitab elektrooniliste dokumentide kasutuselevõtt vältida dubleerimist, vähendada vigu ja saavutada paremaid tulemusi töötajate produktiivsuses (Skinner, 1989; Meier, 1996). Paberdokumente kasutades said töötajad dokumente vaid kordamööda vaadata, sest puudus tehnoloogiline võimekus neid korraga kasutada. IT-tehnoloogia tegi võimalikuks samaaegse ligipääsu dokumentidele erinevatest arvutitest ja ka samaaegse dokumentide muutmise.

Kolmandaks kategooriaks on nõ organisatsiooniline mälu. Ka seal pakub uut tüüpi dokumentide kasutuselevõtt uusi võimalusi. Nimelt saab elektrooniliste dokumentidega laiendada organisatsioonilist mälu ning samuti saavutada sellele parem ligipääs. Kui hoida dokumente optilisel diskil, võimaldab see talletada palju rohkem informatsiooni palju vähema ruumikasutusega ning mugavama ligipääsetavusega. (Meier, 1996) Paberkujul dokumendid samas olid talletatud ühte kindlasse füüsilisse ruumi, kuhu need tuli toimetada ja leida neile sobiv koht, pidades silmas ka vajadust need kunagi mingi tunnuse järgi üles leida. Uue tehnoloogilise võimekusega toimub kõik mugavalt arvutis ja keegi ei pea dokumente kuhugi transportima ja ka dokumentide leidmine on palju kiirem ja efektiivsem.

Raamatupidamine on reguleeritud ja ka seadused peavad toetama uut tüüpi raamatupidamisvõimekuste kasutamist ning nende võimekuste loomist. Kuna raamatupidamine on väga palju muutunud, siis nende muudatuste ellu rakendamiseks tuleb muuta ka seadusi. Pole võimalik, et

kõik see, mis kehtis paberkujul ja käsitsi peetava arvestuse puhul, jätkub samamoodi elektroonse arvestuse puhul.

Raamatupidamise seadust muudeti Raamatupidamise seaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seadusega, mis võeti vastu 2016. aastal (Raamatupidamise seaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seadus, 2016). Sellega sätestati Raamatupidamise seaduses, et algdokumendil on varasemate nõuete asemel kolm nõuet, milleks on majandustehingu aeg, majanduslik sisu ja tehingu arvnäitajad (Nõuded algdokumendile on muutumas, 2015). Samas on eraldi nõue, et kui raamatupidamiskohustuslasel on tehingupooleks kas teine raamatupidamiskohustuslane, riigiraamatupidamiskohustuslane või välismaa juriidiline isik, siis peab kauba võõrandamise või teenuse osutamise korral olema arvele märgitud arve number või muu identifitseerimistunnus ning tehingupooli identifitseerida võimaldavad andmed (Raamatupidamise seadus, §7, RTI 09.05.2017,30, RTI 2002, 102, 600). Võrreldes varasemaga on muutunud suhteliselt palju. Näiteks ei ole enam oluline tuua välja dokumendi nimetust ega ka tehingu kuupäeva, va juhul, kui üheks osapooliks on raamatupidamiskohustuslane. Samuti ei ole oluline ära märkida tehingu osapoolte nimesid või nende asu- ja elukoha aadresse. Identifitseerimine võib toimuda muude tunnustega, üheks võimaluseks on kasutada näiteks e-aadresse.

Veel on Raamatupidamise seaduses sätestatud nõue, et nii algdokument kui ka raamatupidamisregister peavad olema masintöödeldavad või muus püsivat kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, kui õigusakt nõuab seda või kui tehingupoolel puudub masintöödeldava algdokumendi või raamatupidamisregistri käitlemise võimalus ja võimaluse loomine nõuab ebaproportsionaalselt suuri kulutusi või pingutusi (Raamatupidamise seadus, §7, RTI 09.05.2017,30, RTI 2002, 102, 600). Võrreldes varasemaga on välja toodud, et algdokument peab olema masintöödeldav või siis kirjalikku esitamist võimaldavas vormis, aga vaid juhul, kui puudub masintöötlamise võimalus. Varem sätestati seaduses, et vaid elektroonsel kujul säilitatavatel algdokumentidel peab olema kirjaliku taasesitamise võimalus, muidu säilitati algdokumente paberkujul. Raamatupidamisregistrite puhul olid need varem käsitsi kirjutatud või siis trükitud dokumendid.

Käibemaksu seaduses sätestatud arvete esitamise nõue on jäänud samaks. Arvet võib väljastada kas paberil või elektrooniliselt, kuid viimast vaid kauba soetaja või teenuse saaja nõusolekul (Käibemaksuseadus, §37; RTI 2003,82,554). Ehk käibemaksuseaduses esitatud nõudeid arvetele ei ole muudetud.

1.4. Raamatupidamissüsteemi muutmise keerukus

Paberivaba kontori kontseptsioon on alles suhteliselt uus mõiste ja see on raskestimõistetav maailmas, kus ikka veel kasutatakse paberit nii suhtluses, turundustegevuses, finantsvaldkonnas kui ka haridusmaastikul. Paberi kasutamise harjumus on olnud inimestel aastakümneid ja selle harjumuse muutmine võtab aega. (Jiménes, 2015) Vanad harjumused on visad kaduma.

Informatsioonitehnoloogia võidukäik on automatiseerinud paljud ettevõtte protsessid, täiustanud erinevaid protseduure ning samuti ka klientidele pakutavaid tooteid ja teenuseid. Samas pole see märkimisväärselt vähendanud paberi tarbimist. Põhjuseid selleks on palju: uute tehnoloogiate puudus, uute tehnoloogiate kohatu kasutamine, muudatuste tagasilükkamine, uskumus, et prinditud dokument on rohkem väärt kui digitaalne dokument jne. (Jiménes, 2015)

Informatsiooniühiskond nõuab kodanikelt uut nägemust, et muudatusi sisse viia ning samuti toob palju väljakutseid organisatsioonitasandil. Näiteks on oluline, et töötajatel oleksid teadmised nõuete meedia kasutusvõimalustest ja oskus ka neid teadmisi kasutada. Ei piisa enam vaid sellest, kui on kompetentsus arvestusvaldkonnas, sest neid teadmisi tuleb rakendada uute meedialahendustega koos. IT areng toob suurenenud nõudmised ka töötajate oskustele ja kompetentsusele. (Jiménes, 2015)

Ettevõtetes kasutusel olev väärtuste hindamise mudel muutub järjest ebaolulisemaks, sest paljude firmade kõige väärtuslikumad varad on nende töötajad ja äripartnerid, kusjuures viimaste hulka loetakse ka edasimüüjaid ning kliente. Kui firmad võtavad suunaks keskenduda vaid oma peamistele kompetentsustele ning otsustavad ülejäänud äritoimingud teistelt firmadelt sisse osta, siis elujõulise äripositsiooni säilitamine muutub oluliselt sõltuvaks tarnijatest. Täpsemalt nende võimekusest varustada ettevõtet järjepidevalt materjalide ja toodetega, ning oluline on, et see toimuks õigel ajal, ning et tooted oleksid kvaliteetsed. Samal ajal on ettevõtetel järjest raskem säilitada oma turuosa, sest konkurents kasvab ning ollakse sõltuvad sellest, kas suudetakse hoida tugevaid suhteid klientidega ja kasvatada klientides lojaalsust. Aga sellised immateriaalsed varad ei kajastu paraku ettevõtte bilansis ja neid ei arvestata. (Sutton, 2000)

Paberivaba süsteemi juurutamine toob endaga kaasa palju eeliseid. Nii on ettevõttes lisaks loodussõbralikumale toimimisele ka parem ja efektiivsem organisatsioonisisene koostöö ja protsesside edenemine kui ka suuremad kasud ettevõtte klientidele. Samas on olemas ka palju

raskuseid, mis on seotud tehnoloogiate pideva parandamise ja ka täiustamisega, et innovatsioonidega nõu sammu pidada ja kaasas käia. Töötajad on harjunud kõige sellega, mis on kindel ja turvaline ning millegi muutmine ei tundu olevat vajalik, sest see viiks nad mugavustsoonist välja. Samuti on probleemiks investeeringud, sest uuele süsteemile üleminek vajab lisaraha, et soetada uut tehnikat kui ka uusi tarkvarasid. Vana tehnika ei ole alati piisav, sest programmid muutuvad tehnoloogia arengu tõttu üha nõudlikumaks ja nii on vaja välja vahetada ka arvutid. Samuti tuleb investeerida ettevõttele sobivasse raamatupidamistarkvarasse, mille hind sõltub tarkvara pakutavatest võimalustest ja funktsioonidest. Lisakulutusi nõuab ka töötajate väljaõpe ning organisatsioonistruktuuri muutmine, sest kui muudetakse raamatupidamise toimimist, ei pruugi ka töötajate arv, ametinimetused ja seetõttu ka struktuur jääda samaks. Keeruline on ka kõiki olemasolevaid protsesse siduda uute programmidega ning neid omavahel efektiivselt koos töötama panna. Lisaks, kuna pidevalt arvutisüsteemid uuenevad, siis tuleb innovatsioonidega kaasas käia ja samuti tehnikat uuendada, et kogu igapäevane töö tarkvaradega sujuks tõrgeteta. Uued programmid tihti vanu süsteeme ei toeta või ei ole vanal süsteemil piisavalt jõudlust tarkvara kõigi oluliste toimingute jaoks, muutes tarkvara kasutuskõlbmatuks. Ka harjumustel on suur jõud, mis muudab ülemineku paberivabaks problemaatiliseks. Nimelt on halvaks harjumuseks kõike printida ja kui töötajad seda halva harjumusena endale ei teadvusta ega soovi seda muuta, siis on väga raske viia sisse muutust ühelt süsteemilt teisele. Esimeseks oluliseks punktiks oleks kindlasti probleemi endale tunnistamine ja alles siis saab probleemiga midagi ette võtta. Lisaks eelnevatele on raskusi ka klientide ja koostööpartnerite tõttu, sest ka neist sõltub väga palju, kuidas ettevõtte toimib. (Jiménes, 2015) Näitena võib tuua AS Baltika, kelle 80% arvetest tulevad Aasia riikidest. Aasiast pärit arvete formaat on aga masinloetamatu Eestis kasutusel olevate infosüsteemide jaoks ja nii pole nad hakanud E-arvekeskust kasutama. (Lohk, 2019)

Sõltumata raamatupidamise muutmise keerukusest ei tohiks kindlasti üleminekumõtet esimeste raskuste ilmnemisel nõu varna riputada. Iga uus muutus on raske ja aeganõudev, kuid kui on soov midagi muuta, siis aitab vaid järjepidev tegutsemine. Nii nagu eraisikute puhul aitab jõuda soovitud tulemuseni järjepidev ja sihikindel töö, siis sama kehtib ka ettevõtete puhul, sest tegemist on eraisikute poolt juhitud organisatsiooniga, mille kaudu eraisikud end teostavad.

1.5. Raamatupidamise digitaalseks muutmise võimalused

Paberdokumendid on seni mänginud ettevõtte tegevuses väga olulist rolli. Seega, kui ollakse huvitatud üleminekust paberdokumentidelt digitaalsetele dokumentidele, siis on oluline mõelda, kuidas erinevad funktsioonid, mida täitsid paberdokumendid, saavad nüüd täidetud elektroonses vormis (Tallberg, 1997).

IT-tehnoloogia on valdkond, mis hõlmab erinevaid IT-protseesse, arvutiprogramme, informatsioonisüsteeme, arvuti riistvara ja programmeerimiskeeli. Kokkuvõtteks hõlmab see kõike, mis on seotud andmete kogumise ja nende esitamisega erinevate visuaalsete formaatidega kasutades multimeedia vahendusvõimalusi. Nüüdseks on IT võimalused kasutusel laiemalt kui vaid isikliku arvuti näol, integreerides omavahel ka teisi tehnoloogiaid nagu näiteks telefonid, televiisorid, autod, mis kõik on edasi arenenud tänu arengutele tehnoloogiavallas. (Ghasemi, 2011)

Raamatupidamine on teinud läbi suuri arenguid tänu informatsioonitehnoloogia arengutele. Näiteks on raamatupidamise tarkvara kasutuselevõtt automatiseerinud traditsioonilised pearaamatud ja teinud võimalikuks ka muid dokumente elektrooniliselt talletada. Erinevad tarkvarapaketid, mida ettevõtted saavad osta, hõlmavad endas erinevaid kasutusvõimalusi, mida saab kohandada vastavalt ettevõtte nõuetele ja tööoperatsioonidele. Tavaliselt valivad firmad raamatupidamisprogramme lähtudes tehingute suurusest ja kasutajate arvust, kes vajavad süsteemile ligipääsu. Nende programmide tõttu, mida ettevõtted saavad osta, on raamatupidamisosakondadel palju kasutegureid. Näiteks on tänu tarkvarale lühem aeg, mida raamatupidajad vajavad, et ette valmistada ja esitleda finantsinformatsiooni juhtkonnale ja aktsionäridele. Samuti on suurenenud ka üldine efektiivsus ja informatsiooni täpsus. (Ghasemi, 2011)

Oluline on mõelda sellele, et süsteemide muutmine paberivabaks ei ole saavutatav üleöö. Tegemist on progressiivse ülesandega, mida täidetakse järk-järgult. Alustuseks võib skanneerida kõik arved süsteemi ja siis hakata järjest kõiki teisi äriiga seotud dokumente süsteemi üle viima. Samas on olemas näiteid, et inimesed ikkagi ei suuda 100% usaldada paberivaba süsteemi ja lisaks süsteemis olevale informatsioonile teevad ka tagavaraks koopiaid paberkujul, sest ei olda harjunud käegakatsutavate materjalide puudumisega. Samuti pole soovitatud muuta süsteemi paberivabaks korraga erinevates üksustes. Et vähendada probleeme, mis ülemineku jooksul

tekkida võivad, peaks alustama üleminekut ühest osakonnast või väiksemast osakondade grupist. Nii saab väiksemal tasandil protseduure täiustada enne kui minna üle laiaulatuslikumale muutmisele. (Jiménes, 2015)

Võimalik on skännida kõik äriiga seotud dokumendid arvutisse ja luua lisaks veel dokumendi-kaustad, et kõik oleks arvutis sorteeritud. Nüüdseks on võimalik dokumente ka elektrooniliselt allkirjastada või kasutada digitaalset templit, et valideerida ettevõttest väljuvad dokumendid. Paraku tuleb arvesse võtta, et mitte kõik tarnijad ja kliendid ei soovi elektroonset suhtlust ning nendega sellised süsteemid ei toimi. Juht, kes tahab muuta organisatsiooni paberivabaks, peab mõistma, et samuti ka kõik partnerid ja ettevõtte enda töötajad peavad aktsepteerima uut süsteemi ning kohanema üleminekuga, nähes seda uue positiivse võimalusena, kuidas teha äri. Muutus ei ole tingimata kerge, sest töötajad on harjunud tegema koopiaid, faksima paberdokumente ja muudmoodi kasutama paberdokumente. Otsusega muuta ettevõtte paberivabaks tuleb muuta ka töötajate nägemust ning töömetoodikat. Kõik kliendid ja partnerid peavad selgeks tegema uued tööruutiinid ning nendega harjuma. (Jiménes, 2015)

Kui ettevõtte eesotsas juhiga otsustab vahetada traditsioonilise raamatupidamissüsteemi paberivaba süsteemi vastu, peaks ta endalt küsima kõigepealt, mis on halvim või parim, mis kaasneb sellega, kui kogu informatsioon pole enam prinditud kujul. Samuti tuleb endalt küsida, milliste viisidega hakatakse informatsiooni käsitlema, sest neid võimalusi on väga palju ja lähtuvalt ettevõttest tuleb valida sobivaim. Ja muidugi ka informatsiooni talletamise küsimus, sest ka see on oluline mõttekoht. (Jiménes, 2015) Ettevõtte paberivabaks muutmine on eelkõige mõtteviis ja tuleb endale tunnistada, et tegemist on muudatusega, mis võib kaasa tuua nii positiivset kui ka negatiivset.

2. EESTI JUHTIDE HOIAKUD PABERIVABASSE RAAMATUPIDAMISSE

2.1. Uuringu metoodika tutvustus

Bakalaureusetöö raames uurib autor erinevate juhtide suhtumist paberivabasse raamatupidamisse. Hüpoteesiks püstitati arvamus, et paberivabasse raamatupidamisse suhtutakse pigem negatiivselt ja kahtlevalt. Hüpoteesi kontrollimiseks kasutas autor kvalitatiivset uurimisviisi, kogudes andmeid süvaintervjusid kasutades. Autor leidis, et intervjuerides juhte saab neilt täpsemad ja huvitavamad vastused, mis on põhjalikumad ning annavad rohkem informatsiooni kui kvantitatiivne küsimustik. Intervjueriti ettevõtete AS Selver, AS Starman, AS Orkla Eesti, OÜ Kolm Pörsakest, AS Graanul Invest, AS IIZI kindlustusmaakler esindajaid.

Intervjuuküsimusi oli kokku 8 (vt lisa 1) ning kõik olid avatud küsimused. Intervjuudega uuriti ettevõtete esindajate käest, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem ehk paberil, kuidas toimub raamatupidamine nüüd ehk paberivabalt, millised piirangud olid paberkujul süsteemiga, kuidas toimus üleminekuprotsess, mida tõi kaasa paberivaba süsteem, milline oli juhtide eelarvamus enne üleminekut, milline mulje oli pärast üleminekut, milline on riigipoolne toetus. Küsimustega sooviti teavet varasema protsessi kohta, muutmispõhjuste kohta, uue süsteemi kohta ning ka juhtide isiklike tunnete kohta. Ka varasemalt on uuritud paberivaba raamatupidamissüsteemi kohta, kuid bakalaureusetöö võtab vaatluse alla ka juhtide suhtumise ning nende tunded ja eelarvamused.

Intervjueritavatega kontakteerus autor e-maili teel. Autor saatis e-mailid endale huvipakkuvate ettevõtete esindajatele enda ja oma bakalaureusetöö tutvustusega. Saadetud e-mailidest jäid osad vastuseta ning osad ettevõtted vastasid, et nad ei sobi bakalaureusetöö kriteeriumitega. Intervjuud said kokku lepitud esindajatega, kes olid nõus küsimustele vastama.

Intervjuud viidi läbi 2018./2019. õppeaastal ning intervjueerimiskohaks olid intervjueeritavate ettevõtete esindajate kontoriruumid. Intervjuude kestus on vahemikus 10-20 minutit ning intervjuud transkribeeriti intervjuu toimumise päeval. Transkriptsioonide maht on vahemikus 3-5 lehekülge. Autor analüüsis intervjuusid kasutades juhtumisest analüüsimeetodit ning tegi üldistused tulemuste põhjal.

2.2. Uuringu tulemused

1. intervjuu toimus AS Selver äriarvestuse juhi Kristjan Andersoniga. Selver on Eestis tegutsev kaubanduskett ning Selveri poed asuvad üle kogu Eesti. Intervjueeritaval on Selveri äriarvestuse osakonna juhina suur vastutus, sest oma meeskonnaga antakse teistele osakondadele juhtimisotsuste vastuvõtmiseks finantsinformatsiooni. Ettevõtte esindajat intervjueeriti 9. novembril 2018. aastal ning audiofail transkribeeriti samal päeval. Intervjuu kestis 19 minutit ja 12 sekundit ning transkriptsiooni (vt lisa 2) pikkus on neli ja veerand lehekülge. Intervjuu toimus Kristjan Andersoni kontoris, Järve Keskuses.

Intervjuust selgus, et Selveril oli enne suur hulk paberdokumente, mida kasutati erinevates protsessides. Näiteks kõik arved, mis toodi raamatupidamisse, olid paberil. Need tuli kontrollida, andmed arvutisse sisestada ning lõpuks kinnitada. See võttis palju aega. Samuti oli dokumentide transportimine üle Eesti ajamahukas. Lisaks tuli dokumendid arhiveerida, mille jaoks oli vaja eraldi ruumi, kuhu kõik dokumendid paigutada. Kuluarvete viseerimisringid toimusid füüsiliselt ehk paberarved liikusid käest-kätte kuni tehingu eest vastutavad isikud olid dokumendi allkirjastanud ja seejärel edastati arve raamatupidamisosakonda. Kogu paberkujul raamatupidamissüsteem oli vanamoeline ning ettevõtte esindaja leidis, et protsesse tuleb muuta efektiivsemaks. Ettevõtte esindajat häiris dokumentide suur hulk ning nende menetlemise ja transportimisega kaasnev ajakulu. Veel oli probleemiks dokumentide arhiveerimine ja hiljem vajaliku dokumendi leidmine. Viseerimisringide puhul oli häiriv tegur ajakulu, sest dokumentide liikumine asjaosaliste vahel käest-kätte võttis väga palju aega. Samuti ei olnud võimalik jälgida dokumendi asukohta, vaid info dokumendist oli süsteemist nähtav pärast dokumendi andmebaasi sisestamist. Piirangute rohkuse tõttu kaardistati olemasolevad protsessid ja pandi paika muudatused. Kõik muudatused kooskõlastati ka juristide ja audiitoritega. IT-firmad tegid Selverile pakkumised ning pakkumiste seast valiti endale sobivaim lahendus välja. Edasi

arendati ja testiti programme ning uus süsteem võeti kasutusele. Tööle rakendamisele järgnes aastane kontrolliperiood, et veenduda paberivaba süsteemi töökindluses. Uue paberivaba süsteemiga toimub tarkvaras arvete automatiseeritud sisestusprotsess koostöös Telemaga. Ka vajalikud kontrolltoimingud teostab arvuti ja seetõttu arvete sisestamise ja kontrollimise ajakulu on oluliselt vähenenud. Kokku hoitakse tööpäevakulusid, sest vähenenud tööprotsesside tõttu lõpetati osade raamatupidajatega töösuhe. Kasutatakse digitaalset arhiivi, mistõttu hoitakse kokku ruumi. Digitaalsest arhiivist dokumendi leidmine hoiab kokku aega. Kaasnenud on üleüldine paberi kokkuhoid ja loodussäästlik mõtteviis. Enne üleminekut intervjueeritava uue raamatupidamissüsteemi kohta eelarvamusi polnud. Ettevõtte esindaja peab end tehnikaosku inimeseks, kellel ei saanud tööprotsesside muutmise eestvedajana olla eelarvamusi. Intervjueeritava esines hirne ja üheks hirmuks oli IT-lahenduse hind, sest Selveril on olnud kogemusi, et esialgne pakkumine on tegelikult lõpphinnast palju väiksem. Lõppkokkuvõttes ei erinenud lahenduse hind pakkumise hinnast. Mulje pärast paberivabale süsteemile üleminekut on jätkuvalt positiivne. Tuntakse rahulolu ning oma kogemusi käiakse jagamas erinevatel üritustel. Samuti on tekkinud soov muuta teisi raamatupidamisprotsesse paberivabaks, näiteks soovitakse digitaliseerida töölahetuse aruanded. Intervjueritav leiab, et riik üleminekuga toetusi ei paku, sest riigil on palju tööd enda allasutuste paberivabaks muutmiseks. Samas ei sea riik üleminekule piiranguid, sest seadustega on kõik kooskõlas.

Intervjuu Selveri esindajaga kinnitab suurt osa informatsiooni, mida lõputöö autor luges teadusartiklitest ning võttis kokku 1. peatükki. 1. peatükis kirjeldatakse, et dokumendid moodustavad väga olulise osa organisatsioonist, sest annavad võimaluse suhelda ning talletada organisatsioonilist mälu. Intervjuust selgus, et Selveris on igapäevaselt protsessides kasutusel väga palju dokumente, arvuliselt on neid üle sajaviiekümne tuhande. Kõik dokumendid on vajalikud suhtlemiseks ehk tehingute tegemiseks ning info vahetamiseks. Samuti talletatakse dokumentidega organisatsioonilist mälu, sest kõik dokumendid arhiveeritakse. Intervjueritav kinnitas ka paberdokumentidega kaasnevaid piiranguid ja takistusi, mis olid samuti esitatud 1. peatükis. Täpsemalt on piiranguteks ajakulu dokumentide kontrollimise, sisestamise ja transportimisega ning ruumikulu dokumentide arhiveerimisega. Nii nagu kinnitas intervjueritav paberdokumentidega kaasnevaid piiranguid, nii kinnitas ta ka informatsiooni, et paberivaba süsteemiga need piirangud ületatakse. Näiteks hoitakse kokku aega, sest dokumentide sisestamine ja kontrollimine on automatiseeritud ning dokumendid liiguvad digitaalselt. Lisaks on digitaalne arhiveerimine ehk hoitakse kokku ruumi ja hiljem on dokumentide leidmine kiirem

ja mugavam. Riigipoolse toetuse osas nõustub ettevõtte esindaja, et riik toetab üleminekut seadusandlusega.

2. intervjuu toimus endise AS Starmani raamatupidaja ja praeguse AS Elisa Eesti raamatupidaja Kristina Viljakuga. Starman oli Eesti ettevõtte, mis tegutses telekommunikatsioonivaldkonnas ehk pakkus interneti-, televisiooni- ja telefoniteenust. 2016. aasta lõpus ostis Elisa Starmani ja sai sellega Starmani 100%liseks omanikuks. Kõik AS Starman pakutavad teenused võttis üle AS Elisa Eesti. Intervjuueeritav töötas Starmanis raamatupidajana ning pärast äriühingute ühendamist jäi Elisa raamatupidamisosakonda tööle. Intervjuu toimus 16. novembril 2018. aastal ning audiofail transkribeeriti samal päeval. Intervjuu kestis 14 minutit ja 47 sekundit ning transkriptsiooni (vt lisa 3) maht on 2 ja pool lehekülge. Lõputöö autor soovis uurida Elisa raamatupidamise kohta, aga kuna Elisa alles muutis oma raamatupidamissüsteemi ja intervjuueeritav sellest protsessist osa ei võtnud, siis tutvustas ta autorile AS Starmani raamatupidamist. Intervjuu viidi läbi AS Elisa Eesti peakontoris, Sõpruse ärimajas.

Intervjuust selgus, et ka Starmanil oli igapäevastes protsessides kasutusel suur hulk paberdokumente. Kõik dokumendid tõi postiljon ehk neid transporditi pidevalt üle Eesti. Sekretärid registreerisid majja saabunud arved ja jagasid need laiali osakondade vastutavatele isikutele, kes ükshaaval arved kontrollisid ja kinnitasid need allkirja või templiga. Arvete kontrolli- ja kinnitusprotsess tekitas suure ajakulu. Ka arvete ringlus oli paberkujul - arved liikusid käestkätte ning lisaküsimuste tekkides käidi koos arvega infot küsimas. Paberarved olid erinevates virnades: saabunud arved, kinnitatud arved, maksmisele kuuluvad arved jne. Pärast maksmist tuli dokumendid füüsiliselt arhiveerida. Leiti, et paberkujul raamatupidamine toob kaasa palju piiranguid ja takistusi. Üheks suureks takistuseks oli ülevaate puudumine, sest dokumendid olid alati kellegi lauanurgal ootel ja tehingute kajastamine viibis. Arvete ükshaaval kinnitamine ja sisestamine põhjustas suure ajakulu ja arhiveerimise tõttu oli suur ruumikulu. Juhtkond võttis vastu otsuse protsesse muutma hakata. Kõigepealt võeti IT-lahenduste pakkumised Itellalt ja Omnivalt ja valiti välja Omniva lahendus. Järgnes juurutusprotsess, et uue süsteemi jaoks andmebaasid korrastada ning pärast seda kontrolliperiood uute lahenduste testimiseks. Kindlustunde tekkimisel rakendati uus süsteem tööle. Uue raamatupidamissüsteemiga sisestasid arved süsteemi koostööpartneri Omniva töötajad. Digitaalsed arved saadeti Starmani ning Starmani töötajad saatsid arved kinnitusringile. Enam ei kulutatud aega paberdokumentide vastu võtmisele ega sorteerimisele. Koostöös Omnivaga hakati arveid digitaalselt arhiveerima ning niimoodi hoitakse kokku ruumi. Samuti ei pidanud enam

muretsema ülevaate puuduse pärast, sest programmist sai näha, kui kaugel viseerimisringis dokumendid on ning vastavalt sellele protsessidele kuluvat aega mõjutada. Selle tulemusena ei olnud enam probleeme tehingute kajastamise viibimisega. Enne üleminekut tundis intervjuueeritav, et tegemist on vajaliku muudatusega. Ainukene hirm oli seoses tarnijatega, et kas nad hakkavad arveid õigesse kausta saatma. Veel tekitas muret IT-lahendust pakkuv ettevõtte, sest taheti teha koostööd jätkusuutliku ettevõttega. Pärast üleminekut olid tunded samuti positiivsed ning tunti rahulolu. Murekohana tõi intervjuueeritav välja, et vahepeal süsteemid ei tööta korralikult, aga seda juhtub igas valdkonnas ja midagi negatiivset selles ei nähta. Pigem toetatakse jätkuvalt paberivaba süsteemi. Riigipoolse panuse osas leiab intervjuueeritav, et ainuke riigipoolne panus on sund minna üle paberivabaks, aga survestamist ja kommunikatsiooni võiks olla rohkem. Majanduslikku toetust ta märganud ei ole.

Intervjuu Starmani esindajaga kinnitab samuti 1. peatükis olevat informatsiooni. Starmanis moodustasid dokumendid olulise osa organisatsioonist ning aitasid kaasa nii suhtlemisel kui ka organisatsioonilise mälu talletamisel. Samuti kinnitas intervjuueeritav paberdokumentidega kaasnevaid piiranguid ehk siis ajakulu dokumentide kontrollimisel ja sisestamisel, ruumikulu dokumentide arhiveerimisel. Uue paberivaba süsteemiga ületati mitmed piirangud ning muudeti protsessid efektiivsemaks. Nii näiteks ei kulunud enam dokumentide kontrollimisele ega sisestamisele aega, vaid tekkis võimalus keskenduda sisulisele tööle. Samuti ei pidanud raiskama enam ruumi dokumentide arhiveerimisele, vaid dokumente talletati digitaalsetes arhiivides. Riigipoolse toetuse osas leidis Kristina Viljak, et see on olematu ja riik võiks rohkem survestada. Eraldi seadusandlusega pakutavat tuge ta välja ei toonud, kuid kuna uus süsteem võeti kasutusele, võib välja lugeda, et seadusandlusega riik toetab.

3. intervjuueeritavaks oli Orkla Eesti AS pearaamatupidaja Tiina Vimm. Orkla Eesti AS näol on tegemist Eesti juhtiva toidutööstusettevõttega, mis on enda alla koondanud kaks tuntud kaubamärki ja tootmisüksust: AS Kalev ja AS Põltsamaa. Intervjuu toimus 1. aprillil 2019. aastal ja audiofail transkribeeriti samal päeval. Intervjuu kestuseks oli 13 minutit ning transkriptsiooni (vt lisa 4) maht on 3 lehekülge. Intervjuu toimus Orkla Eesti AS kontoris Rae vallas.

Intervjuust selgus, et ettevõttel oli varem suur hulk paberarveid, mis tulid postiga ettevõttesse. Majas võttis sekretär või assistent need ükshaaval ümbrikutest välja ja viis edasi raamatupidajatele. Ka meili teel saadud arved prinditi ja viidi raamatupidajatele. Raamatupidajad pidid arved ükshaaval tembeldama, toimetama arved kauba tellijale ja seejärel juhatuse liikmele

kinnitamiseks. Ehk paberdokument liikus viseerimisringis füüsiliselt ühe inimese käest teise inimese kätte ja paberarveid oli väga palju. Pärast viseerimisringi sisestas raamatupidaja arved ükshaaval süsteemi. Vana süsteemiga nähti palju murekohti. Üheks murekohaks oli õigeaegsuse probleem, arved saabusid majja postiga ja tihti jõudsid need kohale viivitusega või ei jõudnudki õigeks ajaks. Samuti oli probleemiks arvete kadumine ja ülevaate puudumine, mis tingis maksetähtaegade ületamise. Arvete ükshaaval süsteemi sisestamisega kaasnesid sisestusvead ning ajakulu oli suur. Ettevõtet varasem paberil raamatupidamissüsteem ei rahuldanud ja taheti ellu viia muudatused. Ühel konverentsil tutvustati pearaamatupidajale uut paberivaba süsteemi, mille tööle rakendamiseks asuti tegelema. Järgnes juurutamisprotsess ehk pearaamatupidaja valmistas ette dokumendid, mis tuli süsteemi üle viia, mida toetas IT-osakond. Uus süsteem rakendati tööle. Süsteemi tööle rakendamise käigus tehti töötajatele majasisesed koolitused tutvustamiseks töötajatele uusi tööprotsesse. Töötajaid motiveerida polnud vaja, vaid kõik said aru vajadusest üle minna paberivabale raamatupidamisele. Kasutades uut süsteemi saavad ettevõttesse arved elektrooniliselt. Tarnijad saavad arveid kasutades selleks mõeldud meiliaadressit või saavad arved töötajatele, kes need ise süsteemi edastavad. Ehk dokumendid liiguvad digitaalselt ja nende saabumine ei viibi. Samuti ei sisestata arveid ükshaaval ehk sellele ei kulutata aega ning lisaks ei tehta sisestamisel vigu. Uue süsteemi korral toimub ka dokumentide viseerimine digitaalselt. Süsteemist on näha kes ei ole veel dokumenti kinnitanud. Programm saadab kaks teavitust arve saabumise kohta. Pärast kinnitusringi läbimist edastatakse failid koos konteeringutega süsteemi ja seejärel arhiveeritakse digitaalselt ning sellega hoitakse kokku ruumi. Hiljem on arveid lihtne ja kiire leida konteeringu numbri järgi. Digitaalsetele arvetele saab ka lisada vajalikke dokumente. Pearaamatupidajal ei olnud eelarvamust enne paberivabale raamatupidamisele üleminekut. Tööprotsessid olid aeglased ja sooviti neid muuta. Pärast üleminekut paberivabale raamatupidamisele on mulje jätkuvalt positiivne, sest uus süsteem on palju mugavam ja efektiivsem. Üleminek paberivabale raamatupidamisele jätkub, viimati muudeti paberivabaks töölahetusaruanded. Riigipoolset panust intervjueritav ei tundnud, kui siis toetusena sundi minna üle paberivabale raamatupidamisele. Positiivne on võimalus suhelda riigiga paberivabalt. Näiteks haiguslehed ja maksudeklaratsioonid esitatakse elektrooniliselt.

Intervjuu Orkla Eesti AS esindajaga kinnitab 1. peatükis esitatut. Näiteks varem moodustas paberdokumentide töötlemine suure osa ettevõtte igapäevasest tegevusest. Paberarvetega kaasnes probleeme: suur ajakulu, ruumikulu, ülevaate puudumine ja andmete sisestamisega kaasnev vigade tekkimise oht. Uus paberivaba süsteem tõi endaga kaasa palju positiivset, sest enam

paberkujul dokumente ei liigutata, vaid digitaalselt. Arveid käsitsi ei sisestata ja sellele aega ei kulutata ning välditakse andmesisestusvigu. Arved on talletatud digitaalsesse arhiivi ning nende leidmine ja arvetele dokumentide lisamine on lihtsam ja mugavam. Ettevõtte pearaamatupidaja kinnitab 1. peatüki väidet, et paberivaba raamatupidamissüsteemiga ületati mitmed paberkujul raamatupidamissüsteemi piirangud ja protsessid muudeti efektiivsemaks. Riigipoolse toetuse osas erilist toetust ei nähta, küll aga viidi süsteem üle paberivabaks ehk õigusaktid toetavad paberivaba raamatupidamist.

4. intervjuueeritavaks oli ettevõtte Kolm Pörsakest OÜ esindaja. Tegemist on väikese ettevõttega, mis propageerib laste ja noorte seas teadust, korraldades teadusringe ja teadusteatrit. Intervjuu toimus 3. aprillil 2019. aastal ning audiofail transkribeeriti samal päeval. Intervjuu kestuseks oli 10 minutit ning transkriptsiooni (vt lisa 5) pikkuseks on 2 ja pool lehekülge. Intervjuu toimus Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu rühmaruumis.

Intervjuust selgus, et ettevõttel ei olnud varem väga palju paberdokumente kasutusel. Tegemist on väikese ettevõttega ning palju tööprotsesse taheti kohe ettevõtte algusaastatel muuta efektiivseteks. Paberil olid näiteks pangaväljavõtted. Neid prinditi ning raamatupidaja sidus need ükshaaval raamatupidamisprogrammiga. Lisaks olid paberil ostutšekid ja kuluaruanded. Sooritanud poes ostu, toodi tšekk raamatupidamisosakonda, kus seda võrreldi kontoväljavõtetega ning siis arhiveeriti. Paberil protsessid ei olnud efektiivsed. Näiteks pangaväljavõtted toodi raamatupidajatele karbi või kaustaga sorteerimata kujul, mis oli raamatupidamisosakonna töötajatele segadust tekitav. Probleemiks oli ka suur paberikulu, sest kõik prinditi välja. Samuti ajakulu, sest toodud dokumendid tuli sorteerida ja korrastada. Lisaks ruumikulu, sest kõik arhiveeriti. Ettevõttes saadi aru, et tegemist ei ole jätkusuutliku süsteemiga ja taheti raamatupidamist muuta. Intervjuueeritavale andis juhtkond ülesandeks muuta raamatupidamisprotsessid efektiivsemaks, ainukeseks talle seatud tingimuseks oli eelarve jälgimine. Kõigepealt valis ettevõtte esindaja erinevate programmide seast sobiva välja ning see rakendati tööle. Uue raamatupidamissüsteemiga on kasutusel Merit Aktiva tarkvara. Pangaväljavõtteid ei prindita enam, vaid need on automaatselt raamatupidamisprogrammis, mis seob omvahel väljavõtted maksetega. Uut laadi maksega peab alguses raamatupidaja käsitsi tegelema, kuid suurem osa protsessist on automatiseeritud. Tšekkidega tegelemiseks on kasutusel aplikatsioon *Costpocket*, millega pildistatakse tšekke, et tšekke digitaalselt raamatupidamisprogrammi saada. Uue paberivaba süsteemiga hoitakse kokku aega, sest midagi ei otsita, sorteerita, sisestata ega seota käsitsi. Omavaheline suhtlus toimub internetis, kuna failid on digitaalsel kujul. Ära on kadunud

mure, et dokumendid võivad kaduda. Ka ruumi hoitakse kokku, sest midagi ei talletata füüsiliselt. Enne paberivabale süsteemile üleminekut intervjuueeritaval eelarvamus puudus ning nägi muudatust positiivselt. Pärast üleminekut on ettevõtte esindajal mulje jätkuvalt positiivne ning ta tunneb, et muudatus oli vajalik. Riigipoolse toetusega intervjuueeritav kursis ei ole, sest pole toetusi küsinud ega ka uurinud võimaluse kohta toetusi saada. Ta arvab, et riik võib-olla mingeid programme rahastab, aga täpsemalt ei tea.

Intervjuu ettevõtte Kolm Pörsakest OÜ esindajaga kinnitab samuti infot, mis on esitatud 1. peatükis. Varasemalt polnud ettevõttel palju paberdokumente kasutusel, sest tegemist oli uue ettevõttega ning taheti kohe paljud protsessid paberivabaks muuta. Paberil olid näiteks pangaväljavõtted ja tšekid. Ettevõtte esindaja kinnitab 1. peatüki informatsiooni, et paberkujul raamatupidamisega kaasneb palju piiranguid. Näiteks tajuti ajakulu, mis kaasnes pangaväljavõtete sorteerimise, korrastamise ning käsitsi programmiga sidumisega. Murekohaks oli paberi- ja ruumikulu, sest palju dokumente prinditi ja arhiveeriti. Uue süsteemiga murekohad ületati ning protsessid muudeti digitaalseks. Ettevõttes hoitakse kokku aega, sest enam ei sisestata tarkvarasse midagi käsitsi. Ka ruumi ja paberit hoitakse kokku. Sellega kinnitab ettevõtte esindaja 1. peatüki väidet, et paberivaba süsteem on efektiivsem. Riigipoolse toetusega intervjuueeritav kursis ei ole, küll aga on viidud süsteemid üle paberivabaks ehk võib järeldada, et riik toetab seadusandlusega.

5. intervjuueeritavaks oli AS Graanul Invest pearaamatupidaja Kristina Riis. AS Graanul Invest on ettevõtte, mis tegeleb bioenergeetika ja biotehnoloogia arendamisega ning samuti ka metsandusega ja taastuvenergia tootmisega. Intervjuu toimus 15. aprillil 2019. aastal ja audiofail transkribeeriti samal päeval. Intervjuu kestuseks oli 20 minutit ning transkriptsiooni (vt lisa 6) pikkuseks on 4 lehekülge. Intervjuu toimus AS Graanul Invest kontoris Lääne-Tallinna Keskhaigla lähedal.

Intervjuust selgus, et ettevõttel paiknevad tehased üle Eesti ning peakontor asub Tallinnas. Arvete viseerimisringis liikusid paberdokumendid üle Eesti. Kõigepealt kontrollisid ja allkirjastasid tehastes arvetega seotud isikud arved ja siis saadeti need postiga Tallinna peakontorisse, kus sekretär sorteeris arved ning viis need vastutavatele isikutele allkirjastamiseks. Seejärel sisestas raamatupidaja arved ükshaaval raamatupidamisprogrammi. Paberkujul viseerimisringiga kaasnes mitmeid probleeme. Näiteks oli probleemiks õigeaegsus. Arvete menetlemise protseduurid jäid lõpetamata, sest kui töötaja oli haige või puhkusel, ei

olnud tal dokumentidele ligipääsu. Ajakulu oli samuti suur, sest arveid tuli ükshaaval sorteerida ja programmi sisestada. Arvete füüsiline arhiveerimine tõi kaasa suure ruumikulu. Vana süsteem ei olnud tõhus ning otsus protsesse muuta tuli raamatupidajatelt. Muutmisprotsess algas IT-lahenduste pakkumiste võtmisest. Välja valiti Fiteki süsteem. Järgnes juurutusprotsess, mille käigus viidi arvehaldussüsteemi üle info olemasolevatest tarnijatest ja kontoplaan. Töötajaid koolitati ning fookuses olid peakontorist väljaspool olevate tehaste töötajad, kellel puudus igapäevane võimalus kolleegi käest abi paluda. Uue raamatupidamissüsteemiga ei saadeta enam arveid füüsiliselt, vaid e-maili kaudu liigub kõik digitaalselt. Samuti ei pea enam sekretär arveid sorteerima ega raamatupidaja arveid ükshaaval programmi sisestama, sest Fitekis toimub arvete automatiseeritud sisestusprotsess. Viseerimisring on samuti digitaalne. Kõik osapooled digiallkirjastavad dokumendi kuni arve jõuab raamatupidajani. Tema suunab arve raamatupidamisprogrammi Directo digitaalsesse arhiivi. Uue raamatupidamissüsteemiga hoitakse kokku palju aega, sest sorteerimis- ja sisestusprotsessid on automatiseeritud. Samuti hoitakse kokku ruumi, sest kõik dokumendid on digitaalselt arhiveeritud. Töötajad saavad tööprogramme kasutada ja digitaalseid arveid kinnitada ka väljaspool kontoriruumi ning tööprotsessid ei jää lõpetamata. Ettevõtte esindajal enne üleminekut eelarvamusi ei olnud. Intervjueeritav oli muutmisprotsessi eestvedaja ning omas kindlat veendumust, et tööprotsesse saab muuta efektiivsemaks. Osad töötajad olid alguses skeptilised muudatuse vajalikkuses, aga neid ei olnud palju. Üheks mureks oli tarnijate arvamus, kes pidid hakkama arveid uude kohta saatma. Kasutades uut raamatupidamissüsteemi on mulje jätkuvalt positiivne. Ettevõtte esindaja toetab paberivaba mõtteviisi ja ei soovi enam teha tööd suure hulga paberdokumentidega. Riigipoolset toetust intervjueeritav ei tundnud ning leiab, et eraettevõtja peab ise leidma võimaluse vajaminevad muudatused ellu viia. Riik toetab seadusandlusega, toetusi või koolitusi intervjueeritava teada ei ole.

Intervjuu Graanul Invest AS esindajaga kinnitab samuti informatsiooni, mis on esitatud 1. peatükis. Ettevõttes Graanul Invest AS moodustasid varasemalt paberkujul dokumendid olulise osa organisatsioonist. Paberarved liikusid füüsiliselt üle Eesti ja kõik toimingud tehti paberil dokumente kasutades, st kontrollimised, sisestamised ja kinnitamised. Paberkujul raamatupidamisega kaasnes palju piiranguid, mis kinnitab 1. peatükis esitatut. Probleemideks olid ajakulu dokumentide sorteerimisega ja kinnitamisega, ruumikulu arhiveerimisega, lõpetamata jäänud tööprotsessid puhkusel või haiguslehel oleva töötaja tegemata töö tõttu. Paberivaba süsteemiga piirangud ületati ning protsessid muudeti efektiivsemateks. Nii näiteks saab puhkusel olev töötaja või haigestunud töötaja teha tööd väljaspool kontorit. Aega hoitakse kokku, sest

enam ei toimu käsitsi sorteerimist, sisestamist ega kontrollimist, vaid kõik on automatiseeritud. Lisaks hoitakse kokku ruumi, sest arved on digitaalselt arhiveeritud. See kinnitab 1. peatükis väidetut, et paberivaba süsteem aitab ületada mitmeid takistusi. Samuti kinnitas ettevõtte esindaja oma jutuga, et riik toetab seadustega.

6. intervjuueeritavaks oli AS IIZI kindlustusmaakler pearaamatupidaja Eva Viirma. IIZI kindlustusmaakler AS on suurim kindlustusmaakleri teenust pakkuv ettevõtte Eestis, mis vahendab nii kohalike kui ka välismaiste kindlustusseltside lepinguid. Intervjuu toimus 16. aprillil 2019. aastal ja audiofail transkribeeriti samal päeval. Intervjuu kestuseks oli 13 minutit ja transkriptsiooni (vt lisa 7) pikkuseks on 3 lehekülge. Intervjuu toimus IIZI kindlustusmaakler AS peakontoris Telliskivis.

Intervjuust selgus, et varasemalt olid ettevõttes kõik arved paberil. Dokumente arhiveeriti eraldi ruumis ning viseerimisringis liikusid paberdokumendid. Enne paberivaba süsteemi kasutuselevõttu oli katsetamiseks vaheperiood, mille jooksul skänniti paberarved ükshaaval arvutisse ning viseerimisring toimus e-maili teel. Tööprotsessid polnud efektiivsed, sest paberkujul viseerimisringi puhul puudus ülevaade dokumentidest ning arved kadusid ja maksetähtaegasid ületati. E-maili teel viseerimisringides arved kadusid samuti ja puudus ülevaade arve asukohast. Arvete ükshaaval skännimine võttis palju aega. Arhiveerimise tõttu oli suur ruumikulu ning hiljem oli arvete otsimine aeganõudev. Murekohaks oli ka suur paberikulu. Piirangute rohkuse tõttu tuli otsus raamatupidamist muuta ettevõtte omanikelt. IT-lahendust pakkuvate ettevõtete hulgast valiti Eesti Posti arvekeskuse teenus, sest Eesti Postiga tehti juba koostööd ning sel ajal ükski teine ettevõtte arvekeskuse teenust ei pakkunud. Eraldi üleminekuprotsessi intervjuueeritava sõnul ei olnud ja kõik toimus kiirelt ja mugavalt. Ainuke paikapandud kriteerium üleminekuprotsessi puhul oli aeg, millal alustatakse uue teenuse kasutamist ja selleks valiti aasta algus. Koostöös Omnivaga sisestavad Omniva töötajad kõik arved süsteemi ehk toimub automatiseeritud sisestusprotsess. Lisaks sellele toimub viseerimisring digitaalselt varasema paberkujul või e-maili teel viseerimisringi asemel. Arhiveerimine on samuti digitaalne. Uue raamatupidamissüsteemiga on ettevõttes parem ülevaade dokumentidest. Ajavõit kaasneb ka sellega, et arved sisestatakse automaatselt ja ettevõttesiseselt ei pea neid enam skännima. Arvete otsimine süsteemist on palju kiirem ja mugavam võrreldes arvete otsimisega kaustadest. Paberikulu on väiksem ning leitakse, et on hoitud ka üks töökoht kokku tänu uuele süsteemile. Intervjuueeritaval puudus enne üleminekut eelarvamus. Usuti, et muudatus on vajalik ja mingit vastumeelsust ülemineku suhtes ei tuntud.

Ka pärast üleminekut on tunded vaid positiivsed ja midagi ei kahetseta. Soov on muuta ka teisi protsesse paberivabaks, näiteks palgaarvestuse aruanded. Riigipoolse toetuse osas leiab ettevõtte esindaja, et selleks on Eesti Posti e Omniva pakutav teenus, mida nad sisse ostavad, sest tegemist on riigiettevõttega. See on kõige suurem panus tema meelest.

Intervjuu AS IIZI kindlustusmaakler pearaamatupidajaga kinnitab informatsiooni, mis on esitatud 1. peatükis. Ka selles ettevõttes oli varasemalt raamatupidamine paberil ning suur hulk dokumente liikus paberkujul. Paberkujul süsteem ettevõttele ei sobinud, sest tõi kaasa mitmeid piiranguid. Üheks piiranguks oli dokumentidest ülevaate puudumine, mis tõi kaasa maksetähtaegade ületamise. Veel oli piiranguks ajakulu dokumentide ükskhaaval skännimisest, paberi- ja ruumikulu arhiveerimisest ning ajakulu dokumentide otsimisest. Ettevõttes nähti, et probleeme on palju ning otsustati minna üle paberivabale süsteemile. Paberivaba süsteemiga mured ületati ning see kinnitab 1. peatüki informatsiooni, et paberivaba raamatupidamine on palju efektiivsem ja tõhusam. Ettevõttes on parem ülevaade arvete kohta ja enam ei kao need ära. Maksetähtaegasid ei ületata. Samuti ei pea enam arveid süsteemi skännima ehk hoitakse kokku arvete sisestamise pealt aega. Ruumi ja paberit hoitakse kokku, sest arhiveerimine on digitaalne. Riigipoolse toetuse osas toodi välja, et kasutatakse riigiettevõtte pakutavat arvesüsteemi, st Omniva arvesüsteemi. Lisaks võib välja tuua, et riik toetab seadustega raamatupidamissüsteemi muutmist, sest ettevõtte sooritas ülemineku takistusteta.

2.3. Arutelu, järeldused ja ettepanekud

Bakalaureusetöö kvalitatiivse uuringuga sooviti välja selgitada, mida arvavad juhid paberivabast raamatupidamisest ja miks nemad läksid üle uuele süsteemile. Hüpoteesiks püstitati arvamus, et paberivabasse raamatupidamisse suhtutakse pigem negatiivselt ja kahtlevalt.

Uuringust selgus, et kõigil ettevõtetel toimus raamatupidamine varem suures osas paberkujul. Suur hulk dokumente liikus igapäevaselt füüsilisel kujul ning neid kasutati erinevates äriprotsessides. Ainult OÜ Kolm Põrsakest esindaja tõi välja, et varasemalt paberkujul raamatupidamist palju ei olnud, sest tegemist on väikese ettevõttega ja ajal, mil raamatupidamissüsteeme muutma hakati oli ettevõtte vaid lühikest aega tegutsenud ning taheti kasutada võimalikult vähe paberit. Paberkujul protsesse esines, kuid vähe. Teistel ettevõtetel oli paberdokumente ja nendega kaasnevaid toiminguid väga palju. Kõikide ettevõtete esindajad

kinnitasid, et vana paberkujul süsteem ei olnud jätkusuutlik ning tunti, et protsessid võiksid toimuda palju efektiivsemalt. Välja toodi mitmeid probleeme, mis kaasnesid vana raamatupidamissüsteemiga. Enamjaolt esindajate arvamused probleemide osas kattusid, kuid olid ka mõningad erinevused, sest intervjuud toimusid suuliselt ning esindajad unustasid intervjuu ajal midagi välja tuua. Aga kokkuvõtteks olid probleemid ikkagi samad ning nendeks olid:

- 1) ajakulu suure hulga dokumentide ükshaaval sisestamisel või skännimisel
- 2) paberdokumentide liikumise jälgimise võimatus
- 3) ülevaate puudusest tingitud dokumentide kadumine ja maksetähtaegade ületamine
- 4) suur paberikulu
- 5) suur arhiveerimisest tingitud ruumikulu
- 6) ajakulu dokumentide arhiivist otsimise tõttu
- 7) tööjõukulu raamatupidajate arvukuse tõttu
- 8) ajakulu dokumentide transportimisel

Kõikides ettevõtetes nähti, et läbi tuleb viia muutmisprotsessid. Ka need olid suuremas osas ühesugused. Erinevused tulid välja sellest, kust tuli initsiatiiv muutmiseks ning nii näiteks omaniku/ juhtkonna initsiatiiv oli AS IIZI kindlustusmaakleris, OÜ-s Kolm Põrsakest, AS-is Selver ja AS-is Starman. AS Graanul Investi ja AS Orkla Eesti puhul tehti otsus raamatupidamises. Seejärel valiti IT-lahenduste pakkujate seast endale sobivaim, toimus juurutusprotsess ehk andmete ettevalmistamine üleminekuks ning pandi uus süsteem toimima. AS Selver ja AS Starmani puhul oli üleminekuprotsess põhjalikum ja täpsem, sest AS-is Selver ja AS-is Starman eelnes paberivabale raamatupidamisele üleminekuetapile olemasolevate protsesside kaardistamine. Üleminekujärgselt lisandus kontrolliperiood. AS Selver ja AS Orkla Eesti esindajad töid välja ka vajaduse töötajaid koolitada. AS IIZI Kindlustusmaakleri esindaja sõnade järgi eraldi üleminekuprotsessi üldse ei olnud ning ka IT lahenduste pakkujate vahel valima ei pidanud, sest tol ajal pakkus turul ainsana teenust AS Eesti Post ehk praegune AS Omniva. Kui uus süsteem võeti kasutusele, tundsid kõikide ettevõtete esindajad, et kõik varasemad probleemid ületati. Nii näiteks ei kaasnenud uue süsteemiga enam ajakulu dokumentide sisestamisel ega skännimisel, sest see protsess automatiseeriti. Samuti liiguvad dokumendid digitaalselt ja neid ei pea enam füüsiliselt üle Eesti transportima ehk ajaline kokkuhoid saadi ka sellega. Kokku on hoitud ka arhiveerimisega kaasnenud ruumikulu, sest dokumendid on digitaalsetes arhiivides, kust on neid palju mugavam üles leida. Dokumendikäivet on parem jälgida. Nii ei kao dokumendid ja pidevalt on ülevaade olemas ning

ka maksetähtaegasid ei ületata. Kuna protsessid on kiiremad ja efektiivsemad, siis hoitakse kokku tööjõukuludelt.

Hüpotees, et paberivabasse raamatupidamisse suhtutakse negatiivselt ja kahtlevalt, on tagasi lükatud. Intervjueeritavad tõid välja, et kõik olid kindlal seisukohal, et raamatupidamissüsteeme muutes saab protsessid efektiivsemaks. Kahtlevat seisukohta ega negatiivset suhtumist ei olnud ja usuti uue süsteemiga kaasnevatesse võimalustesse. Mõningad väikesed hirmud küll olid nagu näiteks, kas IT lahenduse hind jääb selliseks nagu pakuti ja kas tarnijad hakkavad arveid õigesse kohta saatma, kuid need olid seotud üleminekuprotsessiga ja ei vähendanud ettevõtete esindajate sõnul nende positiivset meelelaadi ja kindlustunnet. Ka pärast üleminekut oli kõikidel mulje positiivne ja nähti, et paberivaba süsteem on palju efektiivsem võrreldes paberkujul süsteemiga. AS Selver kui ka AS IIZI kindlustusmaakler esindajad tõid välja, et plaan on jätkata protsesside paberivabaks muutmist, näiteks üle minna paberivabadele töölähetusaruannetele.

Läbiviidud uuringu tulemustest lähtudes võib järeldada, et juhid on positiivselt meelestatud ja eelistavad paberivaba raamatupidamissüsteemi. Kõik intervjueeritavad olid ka ülemineku- protsessi eestvedajad ja seetõttu oli neil kindel veendumus, et muudatuse tegemine on vajalik. Üksikuid töötajaid oli vaja eraldi motiveerida ja selgitada neile tööprotsesside muutmisega kaasnevaid kasusid, kuid juhtide enda hoiak oli positiivne. Eelarvamuste osas toodi välja paar hirmu, mis kaasnevad üleminekuprotsessiga, näiteks:

- 1) kas IT lahenduse hind jääb pakutud tasemele
- 2) kas tarnijad hakkavad arveid õigesse kohta saatma

Tegemist on üleminekuprotsessiga kaasnevate hirmudega, mis ei mõjutanud juhtide positiivset hoiakut. Kõik juhid olid pärast uue süsteemi kasutuselevõttu samal arvamusel, mis enne üleminekut, et uus süsteem on hea ja toob neile vaid kasu. Võib väita, et paberivaba süsteem on end nende ettevõtete jaoks ära tasunud ning kinnitanud juhtidele, et nende otsus oli õige ja samuti oli nende positiivne hoiak põhjendatud.

Lähtudes läbiviidud uuringu tulemustest võib teha ettepaneku, et ettevõtted, kus kaalutakse raamatupidamissüsteemi muutmist, peaksid pidama uut paberivaba süsteemi täiesti arvestatavaks valikuks ning nägema selles uut viisi, mida üha enam kasutama hakatakse. Tehnoloogia ja IT-lahenduste arengute tõttu lähevad paljud valdkonnad digitaalseks, muutes niimoodi protsessid efektiivsemateks. Muutustega tuleb sammu pidada ja nendega kaasa minna, sest kõik on pidevas liikumises ja arengus ning tihedas konkurentsisis ei saa ettevõtted ilma muutusteta teistega

võistelda. Kindlasti peab muutmissoov tulema ettevõttest endast ja selles peab kindel olema, sest paberivaba süsteem pole ainult muudetud tööprotsess, vaid tegemist on uue mõtteviisiga, mida üha enam maailmas propageeritakse. Läbiviidud uuringu tulemustele toetudes võib öelda, et uus raamatupidamissüsteem tasub end ära, aga siiski tuleb enne igat üleminekut teha tasuvusanalüüs, et vaadata, kuidas mõjutab muutus ettevõtet ja mida näitavad analüüsitulemused. Kuna muutmisprotsessid ettevõtete puhul on erinevad, siis saab vastavalt analüüsidele valida ettevõtte jaoks sobivama ülemineku ning ka sobivamad lahendused, mida kasutama hakatakse.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada erinevate ettevõtete juhte intervjuuerides, mida arvavad juhid paberivabast raamatupidamisest ja miks viidi ettevõtted üle uuele süsteemile. Uuringu abil kontrolliti ka hüpoteesi paikapidavust ja hüpoteesiks püstitati arvamus, et paberivabasse raamatupidamisse suhtutakse pigem negatiivselt ja kahtlevalt. Kontrollimise meetodiks oli kvalitatiivne meetod ehk intervjuerimine. Intervjuud viidi läbi 6 erineva ettevõtte esindajaga: AS Selver, AS Starman, AS Orkla Eesti, OÜ Kolm Põrsakest, AS Graanul Invest, AS IIZI kindlustusmaakler.

Tulemustena selgus, et kõikide ettevõtete esindajad olid enne raamatupidamissüsteemi muutmist positiivselt meelestatud. Vana paberkujul süsteemiga oli mitmeid piiranguid ning nähti, et niimoodi ei ole mõistlik jätkata. Vana süsteemi piirangud olid:

- 1) ajakulu dokumentide sisestamisel
- 2) ajakulu dokumentide otsimisel
- 3) ajakulu dokumentide transportimisel
- 4) paberdokumentidest ülevaate puudumine
- 5) dokumentide kadumine ja maksetähtaegade ületamine
- 6) paberikulu
- 7) ruumikulu arhiveerimisel
- 8) tööjõukulu

Valitses kindlustunne ja positiivne hoiak, et protsesse saab muuta efektiivsemateks. Hirmudest esinesid:

- 1) hirm, kas IT lahenduse lõplik hind jääb võrdseks algselt pakutud hinnaga
- 2) hirm, kas tarnijad hakkavad arveid õigesse kohta saatma

Need hirmud olid seotud üleminekuprotsessiga ning ei vähendanud juhtide kindlustunnet uue süsteemi osas. Pärast üleminekut nägid ettevõtete esindajad, et uue paberivaba süsteemiga eelnevalt loetletud piirangud ületati ja oldi jätkuvalt positiivsed. Vaid üks esindaja tõi välja

negatiivse aspektina, et süsteemid aeg-ajalt tõrguvad, kuid lisas, et seda tuleb ette igas valdkonnas ja oli ikkagi kõigea rahul.

Kokkuvõtteks võib välja tuua, et püstitatud hüpotees on tagasi lükatud, sest kõikide ettevõtete esindajad olid kindlad, et muudatused on vajalikud selleks, et protsesse efektiivsemalt läbi viia. Valitses pigem kindlustunne ja oldi positiivsed. Hiljem nähti, et paberivaba süsteem toimib tõesti palju efektiivsemalt ning sellega ületati mitmed piirangud ja probleemid, mis kaasnesid paberkujul raamatupidamissüsteemiga. Kõik ettevõtted on uue süsteemiga väga rahul.

SUMMARY

MANAGERIAL ATTITUDE TOWARDS PAPERLESS ACCOUNTING

Karl-Kristjan Juht

To begin with, technology is nowadays constantly evolving offering more effective solutions in different sectors including accounting. Many companies are already using new technological possibilities and have chosen paperless accounting as their new system but there are still companies which have not taken that road yet. There have been conducted various studies concerning paperless accounting however this paper in addition to observing constraints regarding old accounting system and opportunities with paperless system also examines the feelings of leaders i.e their preconceptions and concerns. The leaders revealed which constraints there were with old system, what the process of transition looked like, what new possibilities the new system brings, talked about their prejudice and feelings after transition.

The aim of this paper was to determine managerial attitude towards paperless accounting using the interviews conducted with different leaders. There was also a conjecture that the paperless accounting is a relatively new phenomenon and therefore the leaders have a negative attitude towards it. In order to test the hypothesis there was a qualitative research and the interviews were taken with representatives of 6 different companies: AS Selver, AS Starman, AS Orkla Eesti, OÜ Kolm Pörsakest, AS Graanul Invest, AS IIZI kindlustusmaakler.

As a result it was proven that all the representatives of different companies were positive concerning the change of accounting system. All the representatives affirmed that the old system was not sustainable. There were different problems that they brought out and the problems were also predominantly similar. The problems were: time expenditure caused by document insertion, unable to track paper documents, paper documents disappeared, payment deadlines were exceeded, paper expenditure, space expenditure caused by archiving paper documents, time

expenditure caused by searching different paper documents and transporting them, excessive labor costs caused by abundance of accountants. All the companies saw that they needed to change their accounting system. The conjecture that the leaders have a negative attitude towards the paperless accounting is rejected because all the representatives of different companies were confident that the new accounting system makes all the processes more effective. There was not a negative attitude towards it. Nevertheless, there were small fears e.g would the price of IT solution remain the same as was promised or whether the suppliers would send invoices where needed but these fears were concerning the changing process and therefore did not affect the certainty of representatives. When the new accounting system was in use, all the representatives felt that the problems they had before did not exist anymore

All in all it can be said that the hypothesis is rejected because all the representatives were confident that the changes in accounting processes were necessary to make everything more effective. There was certainty and a positive attitude. The new system in use, the representatives see that the paperless system is really much more effective and the previous problems they had do not exist anymore. All the companies are pleased with paperless accounting.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- AIIM. (2012). *Paper free office dream or reality*. Allikas:
https://www.aiim.org/pdfdocuments/IW_Paper-free-Capture_2012.pdf , 20. august 2018.
- Bancroft et al, tsit. Gullkvist. (1998). *Implementing SAP R/3: How to introduce a large system into a large organization*. Second ed. Manning Publications C.Greenwish, CT.
- Davenport T.H, tsit. Gullkvist. (1998). *Putting the enterprise into the enterprise system*, Harvard Business Review, Vol 76, p.121-131.
- Fulk et al, tsit. Meier. (1987). *Social Information Processing Model of Media Use in Organizations*. Communication Research, 15(5), 529-552.
- Ghasemi et al. (2011). *The Impact of Information Technology (IT) on modern accounting systems*. Procedia - Social and Behavioral Sciences 28 (2011) 112-116. SciVerse ScienceDirect.
- Granlund-Salmela, tsit. Gullkvist. (2000). *Management in the new millenium: how integrated information platforms leverage integrated management?*, Turun kauppakorkeakoulun julkaisu Sarja A 1:2000, Management expertise for the new millenium.
- Gullkvist. *Towards Paperless Accounting and Auditing*. Allikas:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.101.3007&rep=rep1&type=pdf> , 15. august 2018.
- Helms-Mancino, tsit. Gullkvist. (1998). *The electronic auditor*, Journal of Accountancy, April, p. 45-48
- Hollander et al, tsit. Gullkvist. (1996). *Accounting, information technology and business solutions*. USA.
- Jiménes et al. (2015). *Paperless office: a new proposal for organizations*. ISSN: 1690-4524. Systemics, Cybernetics and Informatics. Volume 13 - Number 3 - Year 2015.
- Keen, tsit. Meier. (1991). *Shaping the Future: Business Design through Information Technology*, Cambridge, MA: Harvard Business School Press.
- Käibemaksuseadus, RTI 2003,82,554.*

Lewis, tsit. Meier. (1987). Organizational communication. John Wiley & Sons. Meier, S. (1996). Towards a Better understanding of Electronic document Management.

Nõuded algdokumendile on muutumas. (2015). Allikas:
<http://www.rmp.ee/uudised/eelnoud/nouded-aldokumendile-on-muutumas-2015-12-08>
, 19. august 2018.

Paberivaba raamatupidamine ja audiitorkontroll (2015). Allikas:
<http://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamine-yldiselt/paberivaba-raamatupidamine-ja-auditorkontroll-2015-02-17> , 19. august 2018.

Pirgit Lohk, Baltika Grupi finantsjuhi 25. märtsi 2019. a e-kiri

Raamatupidamine. Allikas: <http://www.rmp.ee/raamatupidamine/> , 17. august 2018.

Raamatupidamise seadus, RTI 13.03.2014;RTI 2002,102,600.

Raamatupidamise seadus, RTI 09.05.2017,30;RTI 2002, 102,600.

Raamatupidamise seaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seadus. (2016). Allikas:
<http://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/748a2ca9-51ea-4589-9e48-7a87a0958673#xtgwmOmm> , 21. august 2018.

Shank & LaTarce, tsit. Meier. (1990). Color in communication materials. Marketing News.

Skinner, tsit. Meier. (1989). Workflow in an Integrated Environment. IMC Journal (July/August), 12-15.

Sutton, Steve. G. (2000). The Changing Face of Accounting in an Information Technology Dominated World - International Journal of Accounting Information Systems 1 (2000) 1-8. Texas Tech University, Lubbock, Texas, USA; Elsevier Science INC.

Tallberg A, tsit. Gullkvist. (1996). Accounting information systems: The next generation, Working paper 318. Helsinki: Swedish School of Economics and Business Administration

Tallberg, A. (1997). Towards Paperless Accounting Source Records: A Transaction Cost Approach. Working paper 479. Helsinki: Swedish School of Economics and Business Administration, Department of Accounting.

The Economist, tsit. Sutton. (1999). A survey of business and the internet: The net imperative. The Economist 1999;26:1-34.

Vienzenu, tsit. Meier. (1988). Color on Forms. Journal of Forms Management, August, 13-14.

Wilson, tsit. Meier. (1989). The Course of Justus. Bulletin of ASIS, 18(2), 22-24.

LISAD

Lisa 1. Lõputöö intervjuuküsimused

- 1) Selgitage palun, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem (paberil)?
- 2) Selgitage palun, kuidas toimub ettevõttes raamatupidamine nüüd (paberivabalt)?
- 3) Selgitage palun, millised takistused ja piirangud olid vana ehk paberkujul raamatupidamissüsteemiga?
- 4) Selgitage palun, milliseid tundeid ja mõtteid tekitas paberivaba raamatupidamissüsteem ehk milline oli Teie eelarvamus?
- 5) Selgitage palun, kuidas toimus üleminekuprotsess paberil raamatupidamiselt paberivabale süsteemile?
- 6) Selgitage palun, mida on kaasa toonud paberivaba raamatupidamise süsteem?
- 7) Selgitage palun, millised tunded ja mõtted on tekkinud, kui uus süsteem on kasutusel ehk milline mulje on nüüd?
- 8) Selgitage palun, milline on riigipoolne panus paberivaba süsteemi toetamiseks?

Lisa 2. Transkriptsioon intervjuust AS Selver esindajaga

Küsiija: Eee, tere! Täna siis ee.. viime läbi intervjuud.. Selveri äriarvestuse juhi Kristjan Andersoniga. Jaaa.. teeme seda siis ää.. bakatöö jaoks. Jaa.. khmm (kõhatab), hakkame siis kohe intervjuuga pihta... Esimene küsimus on selgitage palun, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem (paberil)?

Vastaja: Nüüd, tere! Kõige suurema mahu paberkandjatest raamatupidamises moodustavad arved, need on siis kauba ja kuluarved.... Orienteeruvalt ää.. iga kuu liigub meie ettevõttes 150 tuhat dokumenti erinevatest kauplustest kulleriga raamatupidamisse, kes siis.... kontrolliis.. arve rekvisiitide, arve numbri, kuupäeva, maksetähtajaa, ja summade vastavust jaaa.. pani need siis lõpuks programmis kinnitama... Arvutis kinnitamine võttis omakorda aega ühe-kaherealisel arvel.... võis see olla 10,15 sekundit, aga natukene mahukamatel juhtudel kuni 4-5 minutit eehk märkimisväärne raamatupidaja töötundide hulk, mis sinna alla läks. Samuti üksuste paiknemine üle vabariigi tingis ajakulu dokumentide füüsilisel liigutamisel ning sellega kaasnes kullerteenuse kulu.

Ää. pärast dokumentide kontrollimist ja sisest...sisestamist kuulusid need arved arhiveerimisele... ehk siis 150 000 dokumenti... tuli saata arhiivi ja seda oli.... üsna mitme euroaluse jagu, (ohkab) kus need siis hoiustati ning sellega kaasnes siis.. ruumikulu (keegi kõhatab).

Lisaks on väiksem hulk kuluarveid... Ää... erinevad teenuspartnerite arved, mm.. rendikulud, materjalide soetus väikevahenditest arved.. ja muud teenuse arved, mis ettevõtte igapäevase äritegevusega kaasnevad. Siiin... oli hästi ajamahukas arvete valideerimisosa. Kuni 2016 aasta aprillini.... viis Selver lähtuvalt ettevõttes kehtivast viseerimise korrast.....ääää..... läh..lähtus.. siis jah kehtivast viseerimiskorrast, tuli nendele....füüsiliselt allkiri ja tempel alla panna. Viseerimisringid olid erinevad, keskmiselt 3-4 ametipositsiooni, siis selle alla hakkas kaduma tohtu aeg..... Kuni paber liikus või seisis kellegi.... viseerija laua peal või sahtlis siiiiiis oli... tulemuseee.. kokku ajamine üsna.. ajamahukas..... Arve tekkis süsteemi alles siis, kui see oli programmis ülesse võetud. Et viseerimisringii... ei olnud.... raamatupidamistarkvas põhimõtteliselt võimalik..... jälgida, et kus maal või mis seisus see on. Et see.. oli väga ajamahukas protsess just viseerimise protsessi mõistes.

Lisa 2 järg

Küsija: Nii selge. Et ää...aga lähme siis kohe teise küsimuse juurde, kuna küsimusi on päris palju, siis et ää... (köhatab) nii: Selgitage palun, kuidas toimub ettevõttes raamatupidamine nüüd (paberivabalt)?

Vastaja: (mingi sahin)...ee esimene prioriteet oli kaubaarved, nende osakaal arvetest.... ca 95%.... on nüüd automatiseeritult käsitletud. Head eeldused selleks löii... elektrooniline andmevahetus, lühidalt nimetame seda EDI-ks, mille läbi.. liikusid meie hankijate poolt edastatud kaubalised ostuarved. Võtsime kasutusele... kokku lepitud Telema..... e-Doci protokoll, millega oli tagatud.... hankijate poolt esitatud arvete jõudmine... üks ühele vastavuses xml formaadis meie majandustarkvarasse. See võimaldas meil siis juurutada.... meie tarkvaras automatiseeritud arvete sisestusprotsessi raamatupidaja sekkumiseta ehkk.. siin saime kohe suure... ajalise võidu. Arvete vastavust... arvetele esit...esitatavatele nõuetele kontrollimeee ää.. nüüd juba majandustarkvarasse... dokumentide importimisel. Kõik ülejäänud kontrolltoimingud, mida varasemalt tegi raamatupidaja, selle teeb ära arvuti.

Samuti on meil nüüd digitaliseeritud arhiveerimine..... Kui 2014 aastat.. esimest..... uut lahendus aastat võime nimetada üleminekuperioodiks, kus füüsiliselt veel kõik programmi sisestatud arved jõudsid raamatupidajale ülevaatomiseks ja seda tegime siis kontrolli.... mõttes igaks juhaks. Siis 2014 lõpuks liikusime üle arvete xml formaadis arhiveerimisele ja enam raamatupidamisse paberikandjal arveid ei saadetud..... ja sellest omakorda jäi ära ka euroalusste kaupa hoiustamine.

Kuluarvete osas.... koostöös Omnivaga ää... viisime... arvete viseerimise E-arvekeskusesse. 2016 aasta kevadel otsustasime, et eee... aitab küll tindi ja paberi kulutamisest jaaa.. tegime siis kuluarvete viseerimise elektrooniliseks. Panime paika kõik vajalikud reeglid ja vormid.... ning edastasime teenusepakkujatele info, kuidas... kuidas protsess toimuma hakkab, see oli siis 2016 aasta mai... ja palusime siis suunata kõik... Selverile esitatavad teenus- ja kuluarved Selveri E-arvekeskuse kontole..... Siin protsessis on jäänud siis raamatupidaja rolliks ainult algatada viseerimis...ringid läbi Omniva E-arvekeskuse lahenduse, mille tulemusel siis... viseerija e-mailile tuli lihtsalt link, pidi kontrollima etteantud konteringut..... see on iga arvekinnitaja....

Lisa 2 järg

vastutus või kohustus ja panema allkirja ja sellega liikus siis.... dokument edasi.... mööda viseerimisringi vastavalt siis... osapoolte arvule ja jõudis lõpuks tagasi raamatupidajale. Et.. nüüd selle lahendusega olime siis maha saanud ajakulu.... märkimisväärse ajakulu.. mis kaasnes enne füüsiliselt paber kandjal arvete viseerimisega.

Küsija: Nii, (köhatab) suur tänu! Eeee.. võtame siis järgmise küsimuse, kolmas küsimus eee.. selgitage palun, millised takistused ja piirangud olid vana ehk siis selle paberkujul raamatupidamissüsteemiga?

Vastaja: (mingi koputus) Eee... dokumentide suur hulk ja.... nende menetlemisega kaasnev ajakulu dokumentide liikumisel ja seda nii füüsilise.... asukoha muutumise.... Selveril on... müügiüksused üle kogu Eesti kui visuaal... viseerimise ja manuaalse.... programmis arvete sisestamise ajakulu näol. Nii, et ajakulu oli üksks.. märkimisväärseid tegureid. Teine pool oli see, et meeletu... laviin dokumente tuli arhiivi saata, mis võttis siis märkimisväärse.. ruumi nende hoidmiseks.

Mmmm... paberkandjal dokumentide liikumise...., menetlemise protsessi jälgimine oli kindlasti raskem, programmi jäi jälg nendest alles nende lõplikul sisestamisel. Nüüd on see jälgitav alates dokumendi infosüsteemi jõudmise hetkest.

Äää...., mis veel ajakulusse puutub, siis kui enne oli vaja välja otsida mõni... paari.. kolme aasta vanune dokument, siis... tuli teha seda arhiivist ja see polnud kerge. Nüüd digitaalse arhiveerimise lahenduse näol on kogu informatsioon... lihtsalt leitav.

Küsija: Nii väga hea! Äää...järgmine küsimus, khmhkm (köhatab).. selgitage palun, milliseid tundeid ja mõtteid tekitas paberivaba raamatupidamissüsteem.. ehk milline oli Teie eelarvamus?

Vastaja: ..Mmm.. olles majandustarkvara juurutuse eestvedaja ei saanud olla eriti ruumi eelarvamustele..... seda kindlasti ka raamatupidamisprotsesside osas... Äääää...olin kindlal veendumusel, et ee.. raamatupidamises on protsesse, kus saab inimest.. asendada tehisintellektiga. Äää... ühest.. küljest olen tehnikausku inimene.. ningg.. teadsin, et uus süsteem toob kindlasti palju positiivset..... Nägin ka, et paljud ää..... osad.... võiks saada

Lisa 2 järg

intelligentsemalt lahendatud. Nähes, kuhu IT lahendused... muudes protsessides suuuuu..nduunud on võiii.. suundumas on, siis nägin, et raamatupidamine on kindlasti üks töövaldkondi, kus saab oluliselt efe...efektiivsemalt äää.... protsesse ära juhtida.

Mmmm... samas oli veel eelarvamus või mure... mmm... selle hinna osas, mida erinevad IT ettevõtted pakkusid. Onnnn..... teada värk, et eee.... esialgne hind ei pruugi.. IT lahenduste puhul jääda selliseks... ja mure, kas püsime eelarves oliii.... üks kartusi, miss.... võib-olla pea kohal hõljus (muigab), sest... kas püsime selle lahenduste hinnasildis või mitte, õnneks ei kujunenud... nende hind... tegelikkuses eeldatust suuremaks.

Küsimine: Nii väga hea, ee..... edasi siis, et ee.... selgitage palun, kuidas toimus üleminekuprotsess paberil raamatupidamiselt paberivabale süsteemile?

Vastus: (mingi sahin).... Ee.. nagu iga...iga muudatus (keegi kõhib), sai ka see alguse olemasolevate protsesside kaardistusest... Seejärel defineerisime programmiis.. tegemisele kuuuuluvate arenduste..., muudatuste sisu ja mahu. Antud valdkond on seadusandlusega.. väga hästi reguleeritud, nii sai kaaa..... nendest väga hästi lähtuda..., lisaks tingis siis see vajaduse need muudatused ja funktsionaalsused kooskõlastada juristide, pearaamatupidajate ja audiitoritega, et kas nad ka seaduse mõistes sobivad... ja saame nad reaalses elus ellu rakendada. Edasi pidime leidma IT lahenduste pakkujad..., kes viisid...kes viiksid meie ideed ellu.... Rääkisime läbi hinnad, tähtajad,.... võtsime juurde seonduva... Jah, tegelik elluviimine võttis isegi vähem aega, kuiii... kogu planeerimise protsess. Ett.. eee... elluviimine.... orienteeruvalt paari kuuga... nende lahenduste puhul... alguspunkti lõpp-punkti.

Sellele järgnes siis arendustegevus, testimisperiood..... kõigepealt majandustarkvara testversioonis, testisime kõiki võimalikke positiivseid, negatiivseid stsenaariume, kuniks oli veendumus, et lahendus töötab nii.. nagu olime seda planeerinud... ja lõpuks andsime live'i loa. Mm... kaubaliste arvete üleminekull..... järgnes ülemineku periood, kuss... esimesel aastal veel automaatselt sisestatud arved jõudsid veel paberikandjal raamatupidajale. Et ee.....eee.. tegime seda.. turvalisuse... ja riskide hindamise mõtte, et saada kindlustunne..., et kass.. dokumendid

Lisa 2 järg

automatiseeritud lahenduses on ikkagii.. sisestatud....sisestunud ära nii nagu olime lahenduses ette.... näinud..... Esimese aasta lõpuks.. kui olime veendunud, et kõik toimib, siiis.. oli täiskindlus, et võime raamatupidaja automaatselt menetlusprotsessist... välja kirjutada.

Ää... mis veel..... üleminekuprotsessi puuutub, siis kindlasti ee... oli töötajatele vaja pidada (muigab) ergutus-.... motivatsioonikõnesid.... Kuna just raamatupidamises on ka vanemaealisi ja kogunud inimesi, kes on harjunud aastaid töötama paberitega, siiis.... esialgu idee minna... paberivabaks.. võeti vastuu... suure umbusuga.

Aga jah raamatupidamisasjade muutmine on tegelikult lihtsam., kuuui.. muude protsesside valdkondade oma, sest see.... teema on väga hästi juba seadustega regelementeeritud. Nii, et... vaba tegutsemisruumi ei ole.. palju.

Küsija: Ahah, nii selge! Väga hea! Eeeee... nüüd edasi... selgitage palun, ee... mida on kaasa toonud paberivaba raamatupidamise süsteem?

Vastaja: (mingi sahin) Ää.. oleme teinud suure kokkuhoiu tööjõu kulude pealt. Ennnne.. oli palgal... märgatavalt suurem arv raamatupidajaid, aga nüüd oleme tänu sujuvamatele protsessidele saanud... raamatupidajaid vahelt ära võtta, asjad toimuvad automatiseeritult ehk on.. lõpptulemuseks oluliselt väiksem tööjõu vajadus.

Ää..samuti on kokku hoitud protsessidele kuluvat aega.... Protsessid, mis võtsid aega enne minuteid, on nüüd vaid sekundite mäng. Eeeee.. elektroonilises formaadis onn.. oluliselt kiirem dokumentide liiklus ja nende menetlemise aeg. Samuti onn.. oluliselt väiksem vigade arv jaaa.... kaaotsi..läinud dokumentide arv.

Mmm..kindlasti ei saa alahinnata.. paberi kokkuhoidu., milleegaaa.. anname siis panuse... tuntava panuse.. rohelisema elukeskkonna nimel..... et säästame siis puitu..., mis ennee.... mida enne sai siis kõvasti raisatud, ikka... sadu ja sadu tihumeetreid.

Küsija: Mhmh, niiiii... lähme siis kohe edasi, ee... selgitage palun, millised ee.. tunded ja ää... mõtted on tekkinud, kui uus süsteem on kasutusel ehk milline mulje on nüüd?

Lisa 2 järg

Vastaja: (mingi sahin) Minul on kindlasti põhjust ainult rahul olla. Ee..oleme ka oma... praktikaid jaganud koostööpartneriteleee.. ja teinud seda erinevatel konverentsidel, seminaridel. Eeee... edukas arvete automatiseeritud menetlemise lahendus on meid motiiviii..veerinud... digitaliseerima veel muidki raamatupidamisega seotud valdkondi... Eee..nii näiteks 2017 viisime majandustarkvarasse.....põhivahendite ja väikevahendite inventuuri..., mida kasutame siis ka skannerlahenduses... jaaaa.... dokumente vormistame elektroonilises dokumendi halduse süsteemis.

Eee hetkel on päevakorraras... veel..... päevamüügiga seotud erinevate dokumentide, aruannete digitaliseerimine..... Et kui selle osa ära lahendame, siis me võime öelda, et peaaegu müügiüksuste raamatupidamise suhtes onn... praktiliselt paberivaba. Jaaa.. mida tulevikus soovime veel digitaliseerida... töölahetuse aruanded..., seda siis ka elektroonilise.. dokumendi halduse keskkonnas.

Küsija: (Kõhatab) Niii... ja olemegi siis jõudnud eee... viimase küsimuse juurde. Ee... selgitage palun, milline onn.... riigipoolne panus paberivaba süsteemi toetamiseks?

Vastaja: Ee... riik küll otsesest tuge ei ole pakkunud....Aga kindlasti ei oleee... mingil moel takkistanuud ee.... lahenduste kaas...a..ajastamist... Et riigil endal onn... väga palju erinevaid asutusi, millega nad igapäevaselt peavad tegelema..... Skoop on suhteliselt lai....ee.. Ja neil on palju tegemisi, et oma.. ametiasutustes tehtav raamatupidamine viia paberivabaks. Aga riik onn digitaliseerinuud.. ja digitaliseerimas oma lahendusi, aga ta liigub... mmm.. elektrooniliste arvelduste vaates oluliselt aeglasemas tempos. Niimoodi pole..... riigil olnud aega veel eraldi tegeleda era...eraettevõtetega. Aga jah kindlasti saab öelda, et seadusandluse poolt pole mingeid takistusiiii... tehtud jaaa... kus me oleme nagu kokkupuutepunkti läinud, oleme me need kooskõlastanud juriidilise osakonnaga ja kõigile meie... ideedele tehtud arendustele on siis siiani rohelist... tuld näidatud. Et võib-olla üks olulisemaiiid asju oli just see, et ee... kas elektrooniliselt tagasisitatavvv.. dokument, kuidas see on nagu võrdsustatud paberkandjal dokumendiga, kus oli allkiri ja tempel..., agaaa... oleme saanud kindlustunde ja teadmise.. et elektrooniliselt taasesitatav XML... onnn... täpselt sama kaaluga kui paberkandjal varasem originaalarve.

Lisa 2 järg

Küsija: (mingi sahin)...Nii, aga tänud Kristjanile, et ee.. intervjuu on läbi viidud, küsimused on vastatud. Ee...suur tänu!

Lisa 3. Transkriptsioon intervjuust AS Starman esindajaga

Küsiija: Et khmm (mingi sahin) tere! Täna viime läbi järgmist intervjuud ja intervjuueeritavaks on siis Kristina Viljak.. kes võttis osa Starmani üleminekust paberivabale süsteemile.... Jaaaa hakkame kohe intervjuuga pihta siis, et .. esimene küsimus on...: selgitage palun, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem (paberil)?

Vastaja:(mingi krabistamine) nii kõigepealt siis ää...räägime sellest poolest, kuidas arved....kuidas arved liikusid siis üldse. Nii kõigepealt siis arved tulid majja postiljoni abil noh oli alguses paberi peal, siis.....siis sekretär pidi kõigepealt registreerima sissetulnud dokumendi ja tegema selle kohta märke, et dokument on sisse tulnud.... Siis ta jagas arved vastavalt kellele see kuulus, millisele osakonnale, osakonna.... no mingi vastutava isiku kätte, kes hakkas arveid läbi lappama, vaatama noh vastavalt talle antud....las ma mõtlen... no igal ühel oma valdkond ju, et vastavalt oma valdkonna piires. Ja siiis.. see inimene vaatas oma arvepaki läbi...., siis ta kinnitas need, pastakaga pandi allkiri peale, vanakooli värk, templeid pandi ka vahest, kellel väga palju arveid oli..... ja siis jõudsid need raamatupidamisse.... noh üldiselt toodi. Ja siis arvete ring.... ja raamatupidaja asi oli hakata toksima neid raamatupidamisprogrammi sisse.....Toksisime nad sinna sisse ära ja kõik, mis tekkisid lisaküsimused, siis võttis arve näppu ja jooksis inimese juurde tagasi, küsis, et mis see siis on ja jälle edasi-tagasi..... Ja siis läksid nad.. no see paberite hunnik oli....oli massiivne ja tõstisime kogu aeg ühest vurnast ju teise, et mis faasis vastavalt need arved olid, kas need olid tulnud majja, kas olid kinnitatud, siis läksid maksmisele kausta, siis võeti nad maksmisele kaustast, kui arve oli tasutud , võeti sealt ju ära... ja siis tuli need arhiveerida lõpuks.... Et see oli see ring, mis mis.. oli varasemalt.

Küsiija: Mhmm, nii, suur tänu.... Järgmine küsimus on: selgitage palun, kuidas toimub ettevõttes raamatupidamine nüüd (paberivabalt)?

Vastaja: Nii, nüüd arve saabub.. klient... hankija käest otse Omnivasse, kes..... kus nobedate näppudega inimesed, kes selle toksivad sisse ja meile tuleb...jõuab see digitaalsel kujul. Meie asi on see saata .. suunata kinnitusringile..... jaaa selle eelis ongi see, et..et seal saab siis seda arvet, mis see ring on, teatud inimesed, kes sinna ringi nagu pandud, neid saab alati juurde lisa..

Lisa 3 järg

panna , ära võtta sealt, et inimestel omavahel, et keegi ei pea... mingit meilivahetust pole vaja, et kõik käib süsteemi sees. Ja siis kui onn.. vastavalt kodukorrale on see arve... lõpuks kinnitatud, siis jõuab ... ja viimane kinnitaja on raamatupidaja.... ja siis me saame e-arveldusteenistuses arve konteerida ja andmevahetus toimub siis masin-masina kaudu ja ülejäänud on kõik automaatne... Me ei prindi mitte midagi välja....., mingit vajadust ei ole. Ja kui lisaküsimused, siis saab koheselt ju tagasi saata... Enne, kui tuli PDF-na arve, siis printisime välja. Et ikkagi mingi paber.. kogu aeg mingi paber..... Ja kõik maksed ju lähevad automaatselt ja..jaaa seal e-arvekeskuses on siis ka arhiveerimine. Et ei ole mingit....mingit eraldi kohta enam, et seal ongi nagu arhiiv ka.... Kõike sealt näeb tagantjärele.

Küsija: Ahah, nii, pilt on selge. Kolmas küsimus: selgitage palun, millised takistused ja piirangud olid vana ehk paberkujul raamatupidamissüsteemiga?

Vastaja: (mingi klõbin, sahistamine)....No kõige suuremm...see paberiii..majanduseee.. negatiivseim pool oligi see, et asjad lähevad kaotsi... Paberitel asjad kippusid jääma kuhugiii... ootele, olid kogu aeg kuskil pooleli, kuskil kellegi lauanurgal, nad kadusid, keegi midagi ei teadnud ja.. kui nüüd kinnitati, siis tähendab ka seda et..,et tehingute kajastamine viibis, neid ei saanud...õigel ajal kajastada, polnud vastavat infot.... Et see et...paberi peal oli kõik väga väga aeglane.

Küsija: Mhmhm, nii, selge! Ääää.. khmh..nüüd võib-olla natuke sellisem.. isiklikum pool ka natukene sisse, et neljas küsimus: milliseid tundeid ja mõtteid tekitas paberivaba raamatupidamissüsteem, ehk milline oli Teie eelarvamus?

Vastaja: (mingi krabin)....Kuna see hirmus paberi asi oli juba nii ehamugavaks muutunud, siis meil nagu..., et me ei kartnud seda, et me ei arvanud, et sealt midagi.. kõige rohkem... suurem hirm oli võib-olla see, et kas hankijad hakkavad õigesse kausta arveid saatma..., et see pool oli, et..et see võtab kindlasti väga palju aega. Alguses oli..oli topelt tööd ka selle võrra, et kõik tuleb digitaalselt ja ei ole vaja midagi postitada. Algselt oligi valikus, Itella ja Omniva..., et kumba.. kumba neist valida.... ja noh eks sellega oligi, et kumb neist..., et need hirmud oligi, et kumb on nagu püsivam ettevõtte, aga mõlemad on nii tuntud ja suured. Kulud olid... ei olnud..., seal ei saanud määravaks ää.. hinna küsimus väga. Et et.. jah mingit hirmu küll ei olnud.

Lisa 3 järg

Küsiija: Aga lähme siis järgmise küsimuse juurde, et..et selgitage palun kuidas toimus üleminekuprotsess paberil raamatupidamiselt paberivabale süsteemile?

Vastaja: (mingi krabin)...Nii kõigepealt oli siis.. kõigepealt oli siis juhtkonna otsus (naerab), et see oli kõige olulisem.. et ajaliselt ajajoon ise on niimoodi, et 2012 mai tehti otsus ja siis me saime ka testversiooni, et näha, kuidas see toimub ja mis seal on, lihtsalt harjutamiseks ja saada aru, mis toimub. Et valikukoht ka, et kumma...mis firmalt võtta. Ja siis...sügis 2012 hakkasime siis juurutama seda, see tähendas, et oma enda hankija andmebaasid tuli korda teha ja kontode objektid häälestada jaaa..... ja siis oli testimisperiood....Ett.. meie poolt jõudsid need andmed teenusepakkujale, nemad ise sisestasid kõik ära, tegid.. mingeid tehnilisi.. tehnilisi lahendusi seal (naerab) ja meie siin testisime jaaaa ja... jaaa....siis oli... ää...kõige suurem ja keerulisem, et need hankija andmed.., et need oleksid ee..oleksid õiged ja tõesed... Mis oli ka hea, saime omalt poolt välja kirjutada, mis ajaga olid tekkinud... ja kogunenud sinna... Jaaa märtsis 2013 läksime üle e-arvetele siis.... Ja midagi hullu ei olnud, alguses oli küll plaan, et võtame võib-olla mingisuguste gruppidega, et eesti hankijad ja välismaa hankijad, et võtame kuidagi eraldi neid.., aga see tundus nii nüri, et mida me jupitame, et pole mõtet teha ühte ja sama asja mitu korda, et üks teavitus... siis kliendi peale..., et nüüd on arved seal.... Et kõigile siis korraga, et ei ole vaja hakata tegema teisi baase, et nendele saadame täna ja nendele, et noh grupeerida, seda..seda me ei teinud. Algselt oli plaan, aga väga hea, et ei teinud. Et poleks mingit võitu andnud, lihtsalt tööd juurde..... Ja aja osas...alustasime... esimene hetk oli....eeee... sügiis... 2012, ütleme september 2012.... ja märtsis läksime üle, et kuskil pool aastat võttis see kõik kokku aega. Jaaa... töötajate motiveerimine.... see polnud meil protsessis vajalik.

Küsiija: Aa, okei.. Nii... protsess on ka siis.... ilusti läbi rääkitud ää. Äää.. järgmine küsimus: selgitage palun, mida on kaasa toonud paberivaba raamatupidamissüsteem?

Vastaja: (mingi sahin)... nii eks kõige rohkem on... on see, et saab nagu sisulise poolega tegeleda, ei pea ajama taga mingeid asju.. saab nagu sisuliselt vaadata, mis siin...mis kulub, kuidas kajastada..., mida nende asjadega...kõik on õigel ajal toimetatud, see nagu ongi. Et.. ee.....

Lisa 3 järg

nagu.. helistik, laul (naerab), et ei aja taga kogu aeg mingeid...mingeid.. asju. Ei kuluta seda, et mingil hetkel hakkad kõike pahn ..kõike seda massi...hakkad arhiveerima ja hoidma kuskil kaustades ja see onn... Arveid on nii palju, siis see... on kõik.. hirmus aeg.. kohutav aeg.. ajavõit on kõige..ja nüri toksimine, see, et sa toksid iga kord korduvaid arveid iga kuu üks ja sama. Agaaa... selles e-arve süsteemis saame panna automaatsed konteeringud peale..., et lihtsalt üle vaadata, et kas see kuu, et kas on sama, ei pea toksima, lihtsalt toksimise- sisestamisetööd ei ole, et saame sisuliselt tegeleda asjaga.

Küsija: Ahah, selge, nii suur tänu. Eee... seitsmes küsimus: selgitage palun, millised tunded ja mõtted on tekkinud, kui uus süsteem on kasutusel, ehk milline mulje on nüüd.

Vastaja: Nii, see on väga väga hea (naerab) ja väga mugav. Muidugi on...tegemist on... noh ikkagi masinaga teiselt poolt ja süsteemid, mis aeg-ajalt üles ütlevad ja mõned lähevad katkii...i valem hetkel, siis..siis on nagu närvilisem hetk. Aga seda juhtub igas tehnika valdkonnas (naerab), et kuskil server üle koormatud. Agaa.. ma ei näe mitte midagi... negatiivset selles..kogu selles ee.... kogu selles asjas, et mee... vahetasime paberid välja. Ja ma võin öelda seda ka..., et Eestis on seda palju, et ee.. kui olen kaalunud töökoha vahetust.., siis ma olen ka uurinud seda, kas selles ettevõttes.. kuidas..kuidas see asi käib, et kas on e-arved või paberil ja kui on paberil, siis... mina isegi ei mõelnud rohkem. Sellist asja, et keegi jookseb kaustadega mööda linna, ei tea, ei taha enam täna.

Küsija: Nii... ja olemegi jõudnud siis viimase küsimuse juurde: selgitage palun, milline on riigipoolne panus paberivaba süsteemi toetamiseks?

Vastaja: (mingi sahin)...Mmmmm ainus toetus, mida ma olen...olen nagu märganud, on see, et nad ikkagi... et riik ise.. püüab vist sundida ka ettevõtteid, mingit majanduslikku toetust ma küll pole märganud...Aga nad kuidagi kommunikeerivad ikkagi, et peaks üle minema, aga see on nii vaevaline, nii aeglane. Et ee...et pigem on see riigipoolne panus.. üsna olematu... Et seda kommunikatsiooniasja võiks rohkem olla, et nad... survestaksid nagu ettevõtteid rohkem sellele.

Küsija: Mhmh, nii selge! Aga suur tänu, Kristinale, et.. saime kõik küsimused vastatud ja väga palju informatsiooni. Aitäh!

Lisa 4. Transkriptsioon intervjuust AS Orkla Eesti esindajaga

Küsiija: Khmhkmhkm... (köhatas)....Tere! Täna alustame... intervjuuga siis lõputöö jaoks ja esimeseks intervjuueeritavaks on Tiina Vimm, kes on... Orkla pearaamatupidaja... Jaaa...alustamegi siis intervjuuga, et khmmm.... esimene küsimus on.. selgitage palun, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem (paberil)?

Vastaja: (lehtede krabin).... Mmmm, siis kui meilll... raamatupidamine paberil käis, siis suures osas nägi välja nii, et kõik arved tulid postiga,.... ääää siis... assistent või sekretär võttis paberid välja ja andis edasi raamatupidamisele. Osad arved tulid ka e-meili eee e-maili teel – siis need tegelikult ka sekretär või raamatupidaja trükkis need ikkagi välja ja edasi liikusid need nagu paberarved. Raamatupidamises... panid arvetele raamatupidajad templi peale, tegid sellise esialgse konteeringu templi ja edastasid selle siis inimesele, kes siis selle töö või teenuse või kauba oli tellinud nõ kinnitamiseks. Jaa.. sealt edasi liikus see siis edasi kas teenuse/ kauba tellija juhile või siis.. juba juhatuse liikmele. Et meil on selline reegel, et kõiki arveid peavad kinnitama ää... vähemalt üks juhatuse liiga, keda meil on kokku 3. See siis tähendas seda, et seal kuu jooksul neid..need nõ paberivirnad, mis siis juhatuse liikmete käest läbi pidid käima, olid päris suured.. jaaaa see... selles mõttes oli nagu töömahukas neile neid kinnitada. Äää... ja siis peale seda kui..kui juhata oli kinnitanud... keegi juhatuse liikmetest, siis tulid need tagasi raamatupidamisse, kus siis raamatupidaja sisestas süsteemi.

Küsiija: Selge, suur tänu, see oli väga..väga hea ülevaade! Lähme siis edasi, teine küsimus on... selgitage palun, kuidas toimub ettevõttes raamatupidamine nüüd (paberivabalt)?

Vastaja: Nüüd on meil arvete.. kinnitamine paberivaba , mis tähendab, et kõik arved laekuvad meile elektroonilisse süsteemi, meil on selline meiliaadress, kuhu siis hankijad saavad vahest otse, vahest tulevad ka nõ meie töötajatele, kes siis ise edastavad sellele meiliaadressile. Siis seal....süsteemis...süsteem loeb need arved sisse, nii et arve päise info on nagu kõik süsteemi poolt loetud ja siis edasi raamatupidajad panevad arve ringlusse, et samamoodi arve kinnitajate ring, et kes tellis, tema juht, juhatuse liige ja lõpuks raamatupidaja.... ja.. ja siis raamatupidaja paneb ka esmase konteeringu peale, et mis konto ja mis kulukoht võiks seal olla... Jaaa peale seda, kui arved on ringluse läbinud ja kinnitatud saanud.. kinnitatud saanud, siis äää...siis

Lisa 4 järg

edastame faili nende konteeringutega raamatupidamissüsteemi, nii et sellist tuima käsitööd enam ei eksisteeri (muigab).

Küsiija: Ahah.. jällegi suur tänu.. väga hea ülevaade! Ja lähmegi kohe küsimustega edasi, et khmk... kolmas küsimus on selgitage palun, millised takistused ja piirangud olid vana ehk paberkujul raamatupidamissüsteemiga?

Vastaja: Äää.. no põhiline probleem oli selles, et arved jõudsid majja teatud viibega... kas.. ei jõudnud üldse postist majja või läksid maja sees kaduma - jäid kellegi lauale hunnikusse mingite teiste paberite alla. Meil puudus ülevaade sellest, et palju meil arveid üldse ringluses on maja peal, äää... maksetähtaegadega tekkis probleeme ehk et arved ei jõudnud õigeaks ajaks uuesti raamatupidamisse ja sellepärast ei tasunud neid ka õigel ajal. Siis..., et jah seda ka mõtlesime, et ei ole nagu mõtet neid kõiki sissetulnud arveid kõiki nagu ära registreerida, see oleks täheldanud nagu topelt tööd, et pärast kui nad tagasi tulevad, siis..oleks pidanud neid nagu kaks korda sisestama. Jaa siis... muidugi arvete sisestamine võttis palju aega ehk et noh kõiki nõ.. ja oli ka... võis ka...lihtsam oli teha vigu selle arve numbri sisestamisel või selles.. Ning siis võib-olla see ka, et...et need, kes arveid pidid kinnitama, siis ää... siis oleksid pidanud kogu aeg kõrval hoidma värsket kontoplaani, värsket kulukohtade süsteemi ja kõiki muid kulutasemeid, mis meil seal on, ütlemegi projektid ja kuluobjektid, et kulutasemeid on nagu erinevaid, mis me kasutame et noh neid peaks ka paberkujul või siis kuskilt süsteemist otsima ise kogu aeg.

Küsiija: Mhmhm, nii suur tänu! Khkhmk..vabandust...khmm... selgitage palun, milliseid tundeid ja mõtteid tekitas paberivaba raamatupidamissüsteem ehk milline oli Teie eelarvamus?

Vastaja: Eee... väga selget eelarvamust ei olnudki (naeratab). Oli ammu olnud mõte, et peaks midagi teistmoodi tegema...et ää... see protsess oli hästi aeglane ja natuke ka segane. Ja siis äää... mingil konverentsil jõudis...sattus minu juurde üks inimene (naeratab), kes siis nõ süsteemi tutvustas ja käis siis meil ka koha peal näitamas ja siis..siis ei olnudki enam nagu rohkem küsimust, et vastus oli kindel, et üleminek tuleb teha.

Lisa 4 järg

Küsiija: Nii pilt selge, lähme edasi.. ee viies ee.. viies küsimus on..selgitage palun, kuidas toimus üleminekuprotsess paberil raamatupidamiselt paberivabale süsteemile?

Vastaja: Eee..protsess oli.... päris kiire. Ehk, et eee...ee.... kui esialgse tutvustuse saime, siis vaatasime veel korra turu peal ringi, kas on veel teisi pakkujaid ka, vaatasime teist süsteemi kaaa..., aga siis leidsime, et see mida meile esialgu pakuti see tundus parem. Muidu nagu informatsiooni mõttes, et läksime sellele paberivabale süsteemile üle 2012 ehk juba mõnda aega tagasi ja neid turul pakkujaid oli suhteliselt vähe.... Jaa.....siis..siis... ää.. sellist täpset ajakava ei mäleta, aga võis olla nii, et kuskil augustis saime esimese pakkumise, septembri jooksul...seal... valmistasin mina ette failid infoga, mida sinna süsteemi pidi üle viima.... ja meie IT-pool siis tegi... leppis kokku sellise nagu formaadi, et mis kujul me need faile sealt tagasi saame raamatupidamissüsteemi importida...eee jaa.. esimesest oktoobrist 2012 läks süsteem tööle, töötajatele tegime koolituse majasiseselt, seal osasi ei olnud vaja väga... väga kedagi meelitada või keelitada, et...inimesed said aru, et mõistlik... üleminek.

Küsiija: Nii suur tänu! Khmm....kuues küsimus.. khmk...selgitage palun, mida on kaasa toonud paberivaba raamatupidamise süsteem?

Vastaja: Eee...jaa, kaasa on toonud seda, et elu on läinud hoopis lihtsamaks. Täna oleme jah kasutanud süsteemi juba pea 7 aastat.... Ja mina olen jätkuvalt rahul, kuigi oleme küll vaadanud natukene turul ringi, et kas on midagi paremat pakkuda või midagi teistsugust, aga senimaani ei ole veel leidnud, et oleme nõ selle sama süsteemi juures. Ee....mul on koguaeg ülevaade, mis arved meil ringluses on, kelle taga nad ootavad, kelle kinnitus...kelle kinnitus on puudu. Lihtne on kontrollida, kas konteeringud, mis arvetele pandud, on õiged , et noh seal ikka juhtub, et vahest on....mingi kulukoht on valesti või konto on valesti, hästi lihtne on nagu sellist üldist ülevaadet saada sellest, mis on nagu ringluses. Siis.. ää.. siis..... on näha ka see, mis kuupäeval arve majja on tulnud, kui kaua ta kellegi taga on seisnud, või siis, et mis hetkel ta siis kinnitatud saanud, et kas nõ maksetähtaeg on..... kas sellest on ka kinni peetud. Et ... eee mis siis veel et ää... töötajatel on selles suhtes lihtne, et kuna seal süsteemis on kogu aeg värsked kontoplaan, värsked kulukohad, kõik info on värsked, mida nad siis sinna alati konteerimisel peavad arvestama ja kuhu oma kulusid konteerima....., et eee jaaa süsteem saadab neile kinnitajatele 2x

Lisa 4 järg

päevas meeldetuletuse, et.... Sul ootab seal mingi arve, mine vaata üle. Ei ole nii, et ma ei tea, läks meelest ja unustasin ära (naeratab)...et süsteem on selline järjepidev. Ja muidugi raamatupidajate elu on lihtsam, et nad ei pea käsitsi sisestama, et...saavad süsteemist valida kontosid ja siis üle vaadata.... et saavad teha muid olulisemaid asju. Jaa vigade vältimine on lihtsam... jaaa.... topeltarveid ei teki enam süsteemi, vahel võis see paberarve maja peal teha mitu korda... mitu tiiru enne kui raamatupidamisse jõudis ja siis selgus, et meil see arve on juba olemas, et see süsteem saab kohe aru, et tegemist on duplikaadiga. Nii ja mis siis veel..... ee.. muidugi see ka, et..ee.. ajaloost arveid vaadata lihtne. Lööd konteeringu numbri sisse ja saad juba selle vaste kooos arve pildiga, et ei pea kuskil kaustades lappama mingeid...mingeid andmeid/arveid otsima ja siis jõudma selle arveni, et mida otsid, seda tegelikult polegi. Nii ka auditit lihtsam läbi viia, et audiitor tahab mingit arvet näha, võtad kohe pildi ette ja näitad.... Jaa siis see on ka meile selline nagu viimase aja positiivne asi, et..et saame juba kinnitatud arvetele saame lisada mingisuguseid dokumente.. kas mingisuguseid teostatud tööde akte või mingeid Exceli tabeleid või.. või mis iganes, et sellist infot saab ka lihtsalt säilitada.

Küsija: Nii väga hea ja põhjalik ülevaade! Nii.. ja seitsmes küsimus nüüd....selgitage palun, millised tunded ja mõtted on tekkinud, kui uus süsteem on kasutusel ehk milline mulje on nüüd?

Vastaja: Mulje on jah ainult positiivne! Just need samad asjad, mida juba enne siin mainisin, et ülevaade on kogu aegolemas, mis arved, kelle käes, mille taga ootavad... Et maksetähtaegadest saab lihtsamini kinni pidada, et vaadata, et midagi seal... üle maksetähtaja ei hakkaks minema. Konteeringuid on lihtsam kontrollida, et noh seal süsteemist tõmmata need arved...arvete loetelu Excelisse, siis seal ütleme panna mingid filtrid peale ja vaadata nagu neid erinevaid kulutasemeid, et see on nagu hästi selline lihtne. Ja siis... viimase aja selline.. veel üks nagu positiivne asi meie jaoks on see, et me ka majanduslähete aruanded viisime sinna süsteemi üle, et need on nüüd ka... et need olid endiselt paberi peal, aga nüüd on need ka seal süsteemis. Mina olen ikka väga rahul!

Küsija: Nii ja olemegi jõudnud siis viimase küsimuseni! Selgitage palun, milline on riigipoolne panus paberivaba süsteemi toetamiseks?

Lisa 4 järg

Vastaja: Eee.. no mina tegelikult seda riigi panust väga ei tunnegi. Et muidugi on positiivne see, kui ütleme, et haigekassaga saab suhelda läbi...läbi süsteemi, et haiguslehed ei liigu paberi peal või siis maksuametisse saab nõ deklaratsoone esitada läbi e-süsteemi, et..et ei ole sellist paberi liigutamist. Need on nagu sellised lihtsalt kasutatavad süsteemid või keskkonnad. Ja noh muidugi see, et räägitakse sellest, et raamatupidamine võiks olla võimalikult paberivaba (naeratab), et ei peaks enam...enam... pabereid nõ..paberit raiskama selles osas.

Küsija: Selge! Nii, aga suur tänu! Intervjuu on tehtud, jaaa.. ja ongi kõik! Aitäh!

Lisa 5. Transkriptsioon intervjuust OÜ Kolm Põrsakest esindajaga

Küsiija: Tere! Täna teeme järjekordset inte...intervjuud lõputöö jaoks jaaa.. täna siis intervjuerime ettevõtte Kolm Põrsakest esindajat. Ja hakkamegi siis intervjuuga pihta, et mis siin ikka khmk.. ja esimene küsimus on selgitage palun, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem (paberil)?

Vastaja: Ää... paberil raamatupidamist ei olnudki, et tegemist on...sellel hetkel, kui ma sinna tööle asusin, oli värske ettevõttega ja kui mina sinna tööle asusin, anti mulle vaba voli ise raamatupidamine üles seada.... Kindlasti mingid dokumendid neil pidid olema varasemalt alles... mingid paberikandjal, sest aruanded olid esitatud ja kõik oli korras, aga mina sellega otseselt kokku ei puutunud ja siis mulle öeldi umbes, et vali programm, jaa jaaa.. et see oleks mõistliku hinna piiris, et kuumakse mingi summa oli, et üle selle ei saa, aga peaasi, et oleks pilves ja et oleks ligipääsetav kõigile ja saaks teha mitu kasutajat. Et siis... või noh ei olnudki sellist paberil raamatupidamist minuuuu... minu.. teada jah... aga mida ma natuke pidin tegema oli näiteks pangaväljavõtted... Need prinditi alati välja, anti siis raamatupidajale, kes pidi need siis raamatupidamisprogrammiga siduma, et eee.. just paberikujul olid siis need väljavõtted. Ja ka ostutšekid ja igasugused kuluaruanded, need toodi ka siis paberil. Noh tšekid poest näiteks, mingit... poest osteti mingi vajalik asi ja toodi tšekk, et palun hüvitada või, et siis palun see on selle makse.... mis siis kontoväljavõtte kajastas, see on see ost siis, et see oli paberil jah... Aga seda ei olnud nii palju, et võiks nimetada otseselt seda siis... nagu väga suureks koormuseks.

Küsiija: Okei, selge, suur tänu! Ja kohe edasi, teine küsimus on selgitage palun, kuidas toimub ettevõttes raamatupidamine nüüd (paberivabalt)?

Vastaja: Eee....Nüüd ta siis toimubki nii nagu... peab toimuma (naeratab), näiteks see pangaga seoses, et...näiteks Merit Aktiva pakub sellist võimalust, et seob ise maksed ära. Panga väljavõtte automaatselt tuleb... raamatupidamisprogrammi ja siis sealt ise seob ära kõik maksed ja kui ta ei saa hakkama jai näiteks on uut laadi makse, siis küsib mingit.. või pakub midagi välja ja sealt saab ise käsitsi teha. Aga jah paberil ei pea enam printima kontoväljavõtteid ja samuti ka tšekid ja ka sellised asjad, et on selline äpp nagu costpocket ja siis seal kõik kellel vaja, need

Lisa 5 järg

pildistavad oma tšekid ülesse ja need ka samuti tulevad ise raamatupidamisprogrammi, mis on väga väga mugav. Teised protsessid, mis olid kohe alguses nõ paberivabad ehk müük ja ost ja palk need on ikka samamoodi... Et eee... kliendihaldur sisestab või saadab arve jah meil on see süsteem, et kliendihaldur teeb arveid ja võtab arveid vastu ja siis raamatupidaja vaatab lihtsalt, et oleks korrektne ja teeb deklaratsiooni ..ja siis kliendihaldur saadab neid ka... meie enda sisemise süsteemi kaudu, kus siis äpi kaudu tulevad nad ka programmi ehk siis isegi seda....sellist käsitsi sisestamist ka enam ei ole. Et ee... isegi ei pea vaatama mingeid PDFe ja võrdlema, et ka kõik tuleb automaatselt.

Küsija: Selge, suur tänu! Jaa..khmk.. lähme kohe edasi, kolmas küsimus on selgitage palun, millised takistused ja piirangud olid vana ehk paberkujul raamatupidamissüsteemiga?

Vastaja: Mmm.. võib-olla selline võis olla selline takistus et eee... ma kujutan ette, et see oli kindlasti väga segadust tekitav äkki, et..... ee... kui ma jah ma mingeid arveid sain ja need pangakontoväljavõtted paberkujul, siis seal ei olnud mingit süsteemi. Need olid ühes ma ei tea.... karbis ja kaustas, et vaata ja tee midagi. Mingit süsteemi polnud, ma arvan, et kindlasti see ee... võis olla see probleem. Jaaa... siis see paberikulu, kindlasti ajakulu, et neid sorteerida, ee.... siis igasugune ruumikulu, et kõike tuleb talletada füüsilisel kujul. Sellised probleemid võisid olla paberkujul raamatupidamisega. Ja ka see, et kuna infot on palju... ja keegi soovib näha mingit arvet, tõenäoliselt peaks seda skännima ja saatma või siis ää...ää.. naguuu... andma selle päris originaaldokumendi, et võib kaduma minna ja igasugused ohud, et selline süsteem on kindlasti üks probleem.

Küsija: Nii selge, lähme edasi kohe! Khmhkm..... (mõttepaus) nüüd siis neljas küsimus, et selgitage palun, milliseid tundeid ja mõtteid tekitas paberivaba raamatupidamissüsteem ehk milline oli Teie eelarvamus?

Vastaja: Minul isiklikult oligi väga positiivne...ää.. eelarvamus, et jah, pigem positiivses mõttes. Mõnes mõttes...ee... ei oskagi seda negatiivselt isegi endale kuidagi mõtestada. Et see tundus kohe ainuõige..jaaaa... samas kui olen rääkinud teiste raamatupidajatega, siis nemad on olnud natukene skeptilisemad, aga kuna tõesti see oli minu esimene töökoht raamatupidajana, siiis ää..

Lisa 5 järg

ma arvasin, et nii peabki olema ja mul ei saanud väga olla mingeid halbu emotsioone või eelarvamusi.

Küsija: Nii, väga hea! Khmkk...Lähme siis jõudsalt edasi küsimustega, viies küsimus ongi selgitage palun, kuidas toimus üleminekuprotsess paberil raamatupidamiselt paberivabale süsteemile?

Vastaja: Jaa nagu enne juba jõudsin rutakalt rääkida, et ee... kõigepealt siis tuli valida mingi programm, mis oleks pilves ja vastaks mingitele... tasudele või eelarvele, et oleks mõistlik ettevõtte jaoks. Ja siis niimoodi ta sealt hakkaski. Ja siis sealt järk-järgult siis...tuleks ka, kõigepealt oli see tšeki pildistamise asi, mis oli veel paberil, siis see tuli. Ja siis varsti tuli ka see... Merit Aktiva lahendus, et seob automaatselt pangaga. Et...niimoodi vaikselt iga... ma arvan, et ee... selle 5 aasta jooksul on iga aasta midagi sellist uuemat... tulnud, et see on selline arenev valdkond selles suhtes, et jah...

Küsija: Nii, kuues küsimus... selgitage palun, mida on kaasa toonud paberivaba raamatupidamise süsteem?

Vastaja: Mmmm... kaasa toonud, ma arvan, et see on kaasa toonud.... ää.. väiksema ajakulu, et kui varem tuli äkki neid tšekke taga otsida, siis enam ei pea seda tegema. Saab inimestega kiirelt internetis suhelda, ei pea otseselt kontoris eee... kelleltki küsima, ekstra minema kuhugi, kui kedagi ei ple, siis helistama, et saab ka internetis kõik kätte ja... kaaa..... ja mida veel kaasa toonud.. mugavuse kindlasti, saab kiirelt infot jagada omavahel.....et ee... kindlasti on kõik jaa kiiremaks läinud. Et kui mõelda veel väga paberimaja...paberil raamatupidamisele, kus ka kandeid tehti paberil, mis oli äkki mingi 20 aastat tagasi, et sellega võrreldes on see väga väga palju kiirem. Aga isiklik kogemus.... jah, et tšekid ja pank, et see on väga..... see on tõesti aega säästnud.

Küsija: Seitsmes küsimus selgitage palun, millised tunded ja mõtted on tekkinud, kui uus süsteem on kasutusel ehk milline mulje on nüüd?

Lisa 5 järg

Vastaja: Mmmmm..... ikkaaa... positiivne mulje. Et ei oskagi nagu öelda, et saaks...kuna pole seda võrdlusmomenti. Kui oleks mingi teine kogemus kas teises ettevõttes või siis selles ettevõttes, kus ei olnud paberivaba raamatupidamist, siiis... oleks mingi võrdlusmoment, aga noh praegu tõesti seda kahjuks ei ole.

Küsija: Mhmhm....nii, aga ongi viimane küsimus siis, et selgitage palun, milline on riigipoolne panus paberivaba süsteemi toetamiseks?

Vastaja: Vot sellegaa.... kursis ei ole. Ei ole otseselt mingeid toetusi selle jaoks küsinud või uurinud, võib-olla nad mingeid.... programme rahastavad.. raamatupidamisprogramme agaaa... tõesti... kahjuks ei tea.

Küsija: Mhmh, selge! Aga suur tänu intervjuueeritavale, saime kõik vastused kätte, aitäh!

Lisa 6. Transkriptsioon intervjuust AS Graanul Invest esindajaga

Küsiija: Tere! Täna viime läbi järjekordset intervjuud lõputöö jaoks. Ja tänaseks intervjuueeritavaks on Kristina Riis, kes on khmm (köhatab) Graanul Invest pearaamatupidaja. Jaaa... hakkame siis kohe inte..intervjuuga pihta, esimene küsimus on selgitage palun, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem (paberil)?

Vastaja: Ee.. siis varasemalt, kui meil ei olnud arvehaldussüsteemi, käis meil asi suhteliselt keeruliselt peaks ütlema. Et... äää.. tehased, mis meil paiknevad ää.. kontor on meil Tallinnas, peakontor nõ ja tehased on kõik mööda Eestit laiali: on Imaveres, on Helmes, mis on siis seal Tõrva külje all ja on Võru külje all Osulas. Kõik arved hakkasid liikuma niiviisi, et ää.. nõ see menetlussüsteem käib paberarvete peal. Kõigepealt see inimene, kes oli arvega seotud, tehases oli peamehaanik või laborant või kes iganes, kes oli selle arve ära nõ kontrollinud, kinnitas selle enda allkirjaga, siis kinnitas tehasejuht, siis saadeti need kõik nõ ümbrikuga posti teel Tallinna peakontoris, kus sekretär sorteeris firmade kaupa ja need läksid juhatuse liikmele või kontori vastutavale isikule allkirjastamiseks ehk et kui nüüd ette kujutada posti käimist, kuidas keegi nagu reaalselt on kuskil paberarve juures, et saaks allkirjastatud. See kõik võttis aega umbes nädal aega enne kui kõik kooskõlastamisringid peale said ja siis jõudsid arved alles raamatupidamisse, et eee.... et see menetlus pidi reaalselt inimese kätte saama, et kinnitaks ära arve, et saaksid teha edasi raamatupidamistoiminguid et sisestada raamatupidamisprogrammi, panna tasumisse ja kõik sellised asjad. Ja kuna see ettevõtte nõ, kogu see Graanul Invest struktuur kasvas ja kasvas ja kasvas ehk, et meil nagu aastas oli 2013 või 14 kui meil seda arvehaldussüsteemi ei olnud, ainult pakitud Graanuli transpordiarveid oli seal nõ kuus kuskil 300-400 euro..ühiku (naerab) ringis (naerab), et see oli päris suur maht kellelgi käsitsi allkirjastada..ükshaaval kontrolliti selles mõttes, et jah ja see (naerab) oli ikka päris see.. et reaalselt käisidki nagu vaatamas, et oli kuu lõpetamine ja kuskilt saad need arveid kätte, et kuskil kas keegi on juba allkirjastanud, et saad midagi edasi teha. Et..ee..selline oli siis olukord ütleme kuni 2015ni aastani..

Küsiija: Nii, aitäh, väga hea ülevaade! Lähme edasi küsimustega, teine küsimus on selgitage palun, kuidas toimub ettevõttes raamatupidamine nüüd (paberivabalt)?

Lisa 6 järg

Vastaja: Et.. ee, Fiteki arvehaldussüsteem on kasutusel ehk kõigile meie hankijatele on antud firmapõhised e-meili aadressid, et see on siis nagu fih algusega, siis läheb sealt edasi, misiganes numbrikombinatsioon jaa @fitek.ee, sinna saadavad kõik hankijad meile mõeldud arved. Ja kui nad sinna ei saada ja saadavad kellegi meilile, siis meie inimesed teavad, et kui nad tahavad, et see arve kunagi makstud saab, siis peavad selle suutma edasi saata sinna arvehaldussüsteemi. Äää arvehaldussüsteemi puhul võtab see kuskil 24 tundi oli maksimumaeg, mis on Fitekil aega meie arvete nõ digiteerimiseks. Ehk et siis selleks ajaks kuni arve jõudmiseni arvehaldussüsteemi, et me juba näeme on neil aega 24 tundi ja siis see arve jõuab nõ arvehaldussüsteemi ja raamatupidajad on esimesed inimesed, kes siis hommikul logivad sinna süsteemi sisse, vaatavad üle kõik uued arved, mis on süsteemi ilmunud, panevad nõ ringlusesse ehk igal arvel on oma kinnitajate ring, et ee... pannakse kõigile siis näiteks materjalidega seotud arved, need inimesed, kes teavad, kuidas materjalide sisseost käib, et suhteliselt ära kaardistatud, kes mingeid arved peavad kinnitama. Ja siis... khmm.. (kõhatab) inimestele siis, oletame, et raamatupidaja on ringlusesse pannud eksju ja tuleb kaks korda päevas meeldetuletus, et kui on nende kord minna arveldussüsteemi ja arvet siis nagu üle vaatama hakata. Jaa... see on minu meelest hommikul kella 9 paiku tuleb esimene meeldetuletus, teine meeldetuletus tuleb kell 15. Kui esimene inimene on siis arvehaldussüsteemi oma siis selle... arve üle vaadanud, aktsepteerinud, pannud sinna vajalikud kuluobjektid külge, siis läheb see järgmisele inimesele see arve edasi.. nõ... kes on siis järgmine kinnitaja.. ühel arvel võib olla, tavaliselt kas 2 või 3 vahest ka 4 või 5 kinnitajat ja kõige viimane kinnitaja... eelviimane kinnitaja on alati juhatuse liige ja viimane kinnitaja on raamatupidaja, kes siis arvehaldussüsteemist lõplikult vaatab üle konteringud, kuluobjektid ja siis liigub see arve nõ edasi raamatupidamisprogrammi, mis meie puhul on Directo jaa Directost ee.. siis teeb raamatupidaja sellest arvest juba korraliku nõ raamatupidamise ostuarve süsteemi, mida kõik saavad Directost näha. Jaaa...jaa.. sellega see arve ringluse protsess nagu lõppeb. Et... et jah seal arvehaldussüsteemis saavad kõik käia otsimas, kui tahavad mingit arvet näha, ja sealt on väga hästi näha seda allkirjastamise jada, et kes on seda arvet allkirjastanud...

Küsija: Mhmh, nii suur tänu ja lähme siis kohe edasi, et kolmas küsimus on selgitage palun, millised takistused ja piirangud olid vana ehk paberkujul raamatupidamissüsteemiga?

Lisa 6 järg

Vastaja: Noo et siin võib-olla kordan, et ... et eee.... see oligi see, et kui keegi oli haige, kui oli puhkus, keegi oli komandeeringus, siis see ää... arve menetlemise protsess jäi nõ poolikuks, et me pidime ootama konkreetselt, keegi ei läinud ju koju ega puhkusele ega võtnud arveid kaasa...praegu saab inimene seda teha nutitefonis, arvutis, kus iganes maailma otsas ta on, talle tuleb meil, et tuleb mingid arved üle vaadata ja ta saab seda teha endale sobival ajahetkel, et ajaliselt julgen väita, et 4-5 päeva kiirem kindlasti. Et jah... et see paberikandjal jah, et see mass.... sekretär ei teinudki lõpuks midagi muud kui ta ainult sorteeris vaid neid arveid, et kellele midagi pidi kinnitamisele minema..... ja jaaa... selles mõttes, et ee...arvete mass ühes ettevõttes on kuskil.... ää...200-300 ostuarvet ehk kaustatäis ja ja see...ruumipuudus ka...

Küsija: Nii aitäh khmkk (köhatab) lähme siis edasi kohe, et... neljas küsimus selgitage palun, milliseid tundeid ja mõtteid tekitas paberivaba raamatupidamissüsteem ehk milline oli Teie eelarvamus?

Vastaja: Eee..minul ei olnudki eelarvamusi, sellepärast, et kuna mina olin selle eesotsas ja selle juurutaja, siis minul oli kindel veendumus, et see asi saab toimima ja toimuma, et loomulikult... et inimestel oli... erinevaid hirme, et ee..see sõltub tegelikult sellest, kui konservatiivne või milline inimtüüp oled. Ei saa öelda, et oleks üldiselt väga palju probleeme olnud, aga on inimesi, kellele uued asjad on ikkagi natukene võõrad...aga ma julgeks väita, et 90% inimestest võtsid selle küll väga positiivselt jaaa jaaa... väga sellise... no ... kiiresti vastu. Oli küll nurinat, et uus asi ja ei leia ja ei tea, aga alguses võib-olla oli kõige raskem teha hankijatele selgeks, et palun saatke sellele aadressile... et saada need arved õiges suunas liikuma, see oli kõige raskem... Aga eks algul oli muidugi natukene rohkem küsimusi, et tänaseks on kõik nii selge, et keegi ei kujutakski ette teistmoodi...

Küsija: Mhmm, nii suur tänu! Viies küsimus on, selgitage palun, kuidas toimus üleminekuprotsess paberil raamatupidamiselt paberivabale süsteemile?

Vastaja: Ei saagi öelda, et vot tänaseks hetkeks me enam üldse paberil arveid ei menetle või ega ei võta vastu, et pigem see oli järk-järguline. Alguses olid pigem mingid asjad paberikandjal

Lisa 6 järg

veel.. täna ka ikka tuleb veel paberarveid. Kui tuleb paberkandjal majja veel, siis teeme ise PDF kujuliseks vormiks ja saadame arvehaldussüsteemi ja hakkab seal siis ikkagi.. oma elu elama...aga...agaa jah, et pigem oli selline.....järk-järguline üleminek. Ikkagi alguses..kuidagi tundus nagu turvaline, et paberarve oli kõrval, et igaks juhuks veel pangast vaatasid rekvisiite üle. Aga tegelikult otsuse tegime meie raamatupidamises ära, et noh Fitek oli ja Omniva oli teine pakkuja... tundus kuidagi, et ee.... toona Fiteki pakkumine oli kuidagi nagu...oli..... oli nagu.. atraktiivsem. Me käisime seal koha peal...enne kui me selle otsuse tegime käisime päriselt seaaaal...nö nende kontoris... seal nägime kuidas see arve digiteerimine käib.... umbes 70% arvetest liikus paberkujul ja neil oligi üks osakond kuhu tuli posti teel, et tulid ümbrikutega arved, nad avasid seal ja digiteerisid, et ei olnud nii, et liiguvad meili teel.... et tohutu hulk....ma poleks arvanud, et nii suur hulk tuleb paberkujul... Et eeee....ja ma arvan, et nad olid aktiivsed, et nad olid huvitatud oma teenuse pakkujast.....pakkumisest.... täna.... ma arvan täna, et see oli üks põhjus, miks me nad valisime. Ja kuidagi väga kiiresti nad said....nagu meie andmed enda süsteemi tõmmatud...arvehaldussüsteemi. Samuti pidime sinn nõ.. arvehaldussüsteemi saama olemasolevad hankijad, kes meil raamatupidamisbaasis oli, oma kontoplaani, pidime inimeste nimekirja tegema ja läbi mõtlema, et kuidas..kuidas need nagu.. see kõik toimima hakkab. Aga..agaa.... see läks jah nagu suhteliselt valutult ja kiiresti.... et ei olnud....vähemalt minu mälupildis (naerab) seda, et oleks hullult kurnav olnud...Ja noh jah koolitusi tegime töötajatele....tehastes käisime jaa...kontorites oli see, et sai iga kell helistada või öelda, et ei leia või ei saa, et siin oli lihtsam juhendada, aga tehaste inimestele tegime päevaseid koolitusi, mida tegema peab.

Küsija: Nii, suur tänu! Ja kuues küsimus on selgitage palun, mida on kaasa toonud paberivaba raamatupidamise süsteem?

Vastaja: Eks ta ongi selles mõttes, et kõige rohkem ajavõit...et eee...jaa...ja kindlasti ka see, et see info on inimestele palju lihtsamini leitav... et...keegi ei pea otsima kuskilt kaustadest mingisuguseid arveid, et mäletad, 2 aastat tagasi oli midagi, et kõik on läinud... selles mõttes raamatupidajale eksju, et sa ei pea tulema selleks kontoris, et saada ära teha oma nõ töö, et kodus teed arvuti lahti, saad ligi kõikidele süsteemidele, sa näed, sa..sa saad vastataa... igal ajahetkel, sa ei pea enam tulema punkti A, et teha seda oma tööd, sa saad seda teha ka kuskilt kaugemalt, et...et iga kord ei ole vaja, et realselt tuled.. kui minna 4 aastat ajas tagasi, siis ma

Lisa 6 järg

reaalselt pidin tulema kontorisse laua taha, et arved kätte saada, et nendega edasi tööd teha. Täna saan teha ka kodus seda, et on veeavarii ja tulen tund aega hiljem, aga ei istu niisama, vaid saan tööd teha sel ajal... et nii on palju mugavam.. Ja kõik need inimesed, kes ei ole raamatupidajad, saavad seda oma arve nõ kinnitusringi teha täpselt sel hetkel, kui neil vaja on. Ei pea tulema kontorisse ja vaatama, et neil on selline patakas arveid ees.... saavad teha täpselt sel ajahetkel, kui neil on see aeg, et jah mul on pool tundi ja ma vaatangi need arved üle, et..ee... ma arvan, et see on nagu kõige suurem võit. Ma isegi täna ei kujuta ettegi, julgeks pakkuda, et ajaliselt lõpetaksime kuud 2 päeva hiljem kui seda täna teeme, et eee...et ee... meil on ka kindlad tähtajad, millal peame lõpetama.. Ning see ka kindlasti, et me...me.. ei mattu enam paberite alla..

Küsija: Suur tänu! Ee...nii siis, et äää.... palju polegi enam jäänud, et ee...seitsmes küsimus on selgitage palun, millised tunded ja mõtted on tekkinud, kui uus süsteem on kasutusel ehk milline mulje on nüüd?

Vastaja: Eee.... selles mõttes, et eee.... eks see kõik ongi nagu... ma olen sellega nii harjunud, et ma tegelikult ei suudaks enam end.... teise rolli nagu tagasi panna..nõ paber kandjal... et ma arvan, et ..mis seal siis tänapäeval, et kõik areneb nii kiiresti, et tegelikult ikkagi ka koolitustel et keegi ei jaga enam paberil nagu koolitusmaterjale, kui ei telli, et kõik on äpis saadaval ja kõike loed sealt, et..et....et... siis...siiis...naguuu....ongi. Täna juba tundub paberil raamatupidamine ikka nii eilne päev..et... ee kindlasti mitte... ei ei....Võib-olla nagu mis...mis.... võib alati, et kui midagi juhtub onju...ma ei tea, mingi kaovadki andmed ära eks...aga ma usun, et tänapäeval kõik ee..teenusepakkujad khmm (köhatab) garanteerivad, et on lisa *backup*id kuskil eraldi serverites, et sa ei jää oma andmetest ilma, et see polekski mõeldav, et ups.... (naerab), et enam ei ole...

Küsija: Nii, khm, suur tänu! Ja ongi siis kaheksas küsimus.. selgitage palun, milline on riigipoolne panus paberivaba süsteemi toetamiseks?

Vastaja: Ma tean seda, et need...juulist nad uuesti tahavad, et riigiettevõtetele ei saa nagu..paberit saata enam, et ee...et eee... siis peab ka nagu mõtlema, tegelt nagu meil ei ole väga palju riigiettevõtetest kliente, agaa.. mina küll...või tähendab minule küll ei ole jõudnud seda infot, kuidas riik aitaks eraettevõtjat, et eee... seda paber kandjal raamatupidamisest või paber kandjal arvetelt läheks üle nõ.....paberivabade arvete peale, et riik võtab mingi seaduse

Lisa 6 järg

vastu ja siis peab vaatama, kuidas nagu oma.... infosüsteemidega võimeline kaasa tulema... et ee....kõik muudatused on jäänud ettevõtja endi...nõ õlgadele et eee... kuskil midagi muutub onju on sinu probleem need nõ ära lahendada...võimalik, et riik pakub, aga minust on see mööda läinud vähemalt sel ajal, kui meie nagu...nõ üle läksime, siiiiiis.... ei märganud... et minge nüüd kõik ja me toetame ja saate tasuta koolitusi või mida iganes.... et ei mäleta (naerab)..

Küsija: Nii aga suur tänu Kristinale, ongi küsimused vastatud! Kõik, aitäh!

Lisa 7. Transkriptsioon intervjuust AS IIZI kindlustusmaakler esindajaga

Küsija: Khmm (köhatab) Tere! Täna teeme järjekordset intervjuud lõputöö jaoks...ja tänaseks intervjuueeritavaks on khmm (köhatab) IIZI kindlustuse pearaamatupidaja Eva Viirma. Ja hakkamegi kohe intervjuuga pihta.. esimene küsimus on.. selgitage palun, kuidas toimus ettevõttes raamatupidamine varem (paberil)?

Vastaja: Varem paberil meil ee.... arved, müügiarved ja ostuarved kõik olid nagu paberi peal. Ja kõik see arhiveerimine toimus samuti nagu paberil ja kaustades. Neid kaustu oli tohutult palju meil, aga siis alates 2014. aastast me oleme oma ostuarved viinud arvekeskusesse.....jaa... see paberit on meil nüüd palju vähem. Ee...paberi peal kuidas..kuidas paberi peal arved..arved liikusid üldiselt sekretär oli see, kes ostuarveid haldab meil.. tema siis skännis need sisse ja siis skännituna nad saadeti e-mailidega juhtidele kinnitamiseks, enne seda ta siis vormistas sinna e-maili sisse sellise korraliku kinnituspaberi, kus oli kirjas kinnitaja 1, kinnitaja 2, kinnitaja 3, siis kuluobjektid ja kõik see lisatöö käis sinna juurde. Ja siis tihtilugu meilide teel kinnitusringil olevad arved kadusid ära, jäid kuhugi juhtide postkastidesse pidama (naerab) eks ja siis keegi ei teadnud ja ühel hetkel lihtsalt oli teade, et sul on arve maksmata, et pead seda arvet otsima nagu, et jube keeruline oli see arvete *trackimine* nagu ka, et arvekeskuses sellist asja pole üldse. Et seal on võimalik nagu määrata ära konteerimismallid ja kinnitamismallid. Mina konteerin selle arve ära ja saadan kinnitamisele ja kogu aeg on võimalik nagu näha kui palju mul on mingil ajahetkel arveid kinnitamisel...ootavad kinnitamist ja kui keegi teeb seda väga harva või kellegi kätte jääb arve pikemaks kui paar päeva, et siis saan kohe selle inimese poole otse pöörduda ja ütelda talle, et kuule sul on arve seal ootel, palun kinnita. Et see kinnitusprotsess võrreldes selle ajaga, mis arved liikusid paberil jaa... see kõik on palju palju kiirem. Aga paberikujul jah need jõudsid raamatupidamisse, nad säilitati paberikujul, aga see kinnitusprotsess oli niimoodi nagu e-maili teel ja enne seda muidugi kinni...no kinnitusring ka oli kõik paberil enne kui e-mailidega tegema hakati. Paberil kinnitusring oli nii, et juht sai omale nii 30 arvet laua peale ja allkirjastab ja kinnitab ära ja kui ei kinnita, siis ei kinnita (naerab) ja siis lähevad järgmisele juhile..kulujuhile kinnitamiseks jaa...

Küsija: Ahah, nii! Suur tänu, lähme edasi! Teine küsimus on..selgitage palun, kuidas toimub ettevõttes raamatupidamine nüüd (paberivabalt)?

Lisa 7 järg

Vastaja:meie ostuarveid haldabki siis Omniva arvekeskus jaa..... arved liiguvad ostjatelt otse arvekeskusesse, kus siis seal arvekeskuses on keegi sisestaja, kes meile need sisestab ja e-arved tulevad automaatselt nüüd juba. Ja siis arve jõuab minuni, mina konteerin ta ja saadan kinnitusringile (mingi puurimishääl) ja kui see kinnitusringilt tagasi tuleb, siis ma eee....ekspordin...impordin need arved pankaa.... ja raamatupidamisprogrammi.... Kõik see on hästi lihtne, nad on juba ühekordselt juba sisestatud, ma ei pea nagu midagi topelt sisestama pauhti panka, pauhti (naerab) raamatupidamisprogrammi, et hästi mugav on. Et jah... ja kõik on see...nagu ..hästi...võtab palju palju vähem aega ...ja mis on hästi suur pluss (puurimishääl) on arvekeskuse puhul see, et kui on tarvis midagi otsida, et siis ei pea lappama neid kaustu, kaks seda paksu suurt a4 kausta ja kui veel pidid minema varasematesse aastatesse, siis kaustu on tohutult palju, nüüd lihtsalt võtad arvenumbri, paned sissetulemisperioodi ajavahemiku ja klikk ja valmis ja on sul arve kohe ees, hästi hästi hästi mugav võrreldes selle varasema ajaga, mis meil vanasti oli.... et tohutult palju nagu nii palju kiirem.

Küsija: Nii, selge, suur tänu! Eee khmm... (köhatab) lähme edasi siis kohe, et kolmas küsimus on..selgitage palun, millised takistused ja piirangud olid vana ehk paberkujul raamatupidamissüsteemiga?

Vastaja: Noh võib-olla kõige suurem.. murekoht oligi see, et need arved lihtsalt kadusid ära...et noh nad ei jõudnud sinna kuhu nad jõudma pidid (naerab)tihtilugu nad jäidki.. kellegi.. postkasti jaa...või kellegi lauale, aga nüüd sellist asja ei ole. Meil ikka väga väga väga harva juhtub sellist asja, kui ostuarve ei jõua maksmisele ja kinnitusringile. Et arved ei kao ära ja see kiirus kiirus ega muud ei olegi nagu. Ja see arhiivist otsimine on palju mugavam.....ja muidugi paberikulu enam ei ole meil...see oli....see oli ka ikka meeletu...seda kogust ma küll ei oska ütelda....et jah.....

Küsija: Ahah, nii aitäh, lähme siis kohe edasi! Et ee..neljas küsimus on selgitage palun, milliseid tundeid ja mõtteid tekitas paberivaba raamatupidamissüsteem ehk milline oli Teie eelarvamus?

Lisa 7 järg

Vastaja: (mingi puurimishääl) meie puhul see...arvekeskuse kasutamine ehk paberivabaks minemine see ei tulnudki, nii veider kui see ka ei tundu, ei tulnud üldse nagu meie osakonna seest, see mõte, see tuli meie omanikult, kes selle nagu lauale tõi. Ja meie olime kohe valmis kaasa minema. Ei mäletagi, et oleks kohe mingeid probleeme olnud või vastumeelsust selle uues asja suhtes... pigem oli see nagu kohe põnev ja huvitav (mingi puurimishääl)... Ja see kasu, mis me saime.... sekretär ei pidanud enam tegema lisatööd jaa... arveid skännima ja saatma ja vormistama igasuguseid kirjasid...et jah....

Küsija: Nii selge! Eee khmm viies küsimus on selgitage palun, kuidas toimus üleminekuprotsess paberil raamatupidamiselt paberivabale süsteemile?

Vastaja: Nooo... ostuarvetega lihtsalt otsustati, et me hakkame....alustame...võtame vastu selle arvekeskuse kasutamise....aasta algusest, et oleks hea ja mugav, et oleks üks periood ja läksimegi üle sellele ostuarvete.. paberivabale.....ostuarvete paberivabale töötlemisele, aga müügiarvete puhul meil võttis see natuke isegi rohkem aega, sest müügiarved, mis me klientidele saadame, need me kõik arhiveerime tegelikult meie oma maaklersüsteemis, aga osad müügiarved me väljastame ka raamatupidamisprogrammist ja neid me hakkasime siis nagu säilitama.....ee.....outlooki kaustades nagu.... ma isegi ei oska seda nimetada, et mismoodi, et lihtsalt saadad kliendile arve ja teine aadress oli cc-le, et läheb outlooki kausta, aga...noh jah... suhteliselt ladusalt läks...mingit üleminekuprotsessi ei olnud eraldi ja sellel ajal vist väga teisi pakkujaid ei olnudki kui oligi vaid see Eesti Post oma selle arvekeskusega..et kuna Eesti Post oli meie koostööpartner ka, et eee.. siis....kuidagi oli nagu nii loomulik, et nemad..nemad nagu valisime...hiljem muidugi on raskem, kui operaatorit vahetada, siis on see andmete ületoomine, et mis edasi jne.....

Küsija: Nii ja kuues küsimus on selgitage palun, mida on kaasa toonud paberivaba raamatupidamise süsteem?

Vastaja: Nagu ma enne ütlesin ka, et ma olen juba vist kõik need võidud siin üles loetlenud (naerab)....ma arvan, et me oleme ühe kõva töökoha niimoodi siit kohe kokku hoidnud küll..keegi jäi tööta... see on nagu miinus, aga..aga.. samas jah.. kõik see andmevahetus on nii kiire ekssole, arved ei kao ära... kogu aeg on nagu võimalik seda ostuarvet *trackida*, ostuarvet on

Lisa 7 järg

hästi lihtne nagu arhiivist leida.....et me oleme küll nagu väga rahul oma selle arvekeskuse süsteemiga..... et jah....

Küsija: Ahah, suur tänu! Ja seitsmes küsimus on, selgitage palun, millised tunded ja mõtted on tekkinud, kui uus süsteem on kasutusel ehk milline mulje on nüüd?

Vastaja: Tunded on kõik positiivsed, et ei ole...ei ole nagu kahetsenud seda, et oleme paberivabaks muutunud..mõned üksikud etapid meil on küll veel paberil nagu palgaarvestuse pool ja sellised asjad... aga ülejäänud asjad nagu kõik on.....digitaalselt kusagil....on mõte viia ka palgad üle, aga hetkel.... pole nagu aega sellega tegelemiseks, aga jah... see oleks nagu ideaalne tegelikult, sest noh kõik lepingud ja nagu kõik mis vanasti oli paberil on kõik nüüd arvutis ja allkirjastatakse digitaalselt... aga lihtsalt see on nagu kuidagi nii käe sees, et prindid välja ja paned kausta, prindid välja ja paned kausta, aastas mul tuleb kaks sellist suurt a4, aga võrreldes sellega, mis meil nagu oli kõik need ostud...ostuarved, müügiarved ja pangad....et tohutu paberihulk.

Küsija: Nii aitäh! Ja viimane küsimus nüüd ongi, et selgitage palun, milline on riigipoolne panus paberivaba süsteemi toetamiseks?

Vastaja: Eee...meie puhul see riigipoolne panus on see, et me ostame ju teenust sisse tegelikult riigiettevõtelt..Eesti Postilt..... see on üks hea ja tore ettevõtmine neilt...ja sealt siis tuleneb ka see paberi kokkuhoid....muus osas ma ei oskagi öelda...riigipoolne panus...see ongi kõige suurem, et jah...

Küsija: Nii, aga aitäh Evale ja intervjuu ongi läbi!